

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Οικονομικών

**προσχέδιο
κρατικού
προϋπολογισμού
2012**

κατατέθηκε στη
Διαρκή Επιτροπή Οικονομικών Υποθέσεων της Βουλής
από τον

Ευάγγελο Βενιζέλο
Αντιπρόεδρο της Κυβέρνησης και Υπουργό Οικονομικών

Περιεχόμενα

Κεφάλαιο 1

Οικονομικές εξελίξεις και προοπτικές 9

- 1 Διεθνείς οικονομικές εξελίξεις 9
- 2 Οι οικονομικές εξελίξεις στην Ελλάδα 10

Κεφάλαιο 2

Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 17

1. Δημοσιονομική στρατηγική και πολιτικές 17
2. Οι στόχοι για τα έσοδα και τις δαπάνες 18
3. Στόχοι Μεσοπρόθεσμου Προγράμματος Δημοσιονομικής Στρατηγικής και εκτιμήσεις για τα έτη 2011 και 2012 21

Κεφάλαιο 3

Προϋπολογισμός γενικής κυβέρνησης 23

- 1 Κρατικός προϋπολογισμός έτους 2011 23
- 2 Κρατικός προϋπολογισμός έτους 2012 32

Κεφάλαιο 4

Δημόσιο χρέος 41

- 1 Δημόσιο χρέος 42
- 2 Επίπτωση των αποφάσεων της Συνόδου Κορυφής της 21ης Ιουλίου 2011 (PSI – EFSF).... 44
- 3 Οι αγορές τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου 44
- 4 Βασικές κατευθύνσεις δανεισμού και διαχειριστικών στόχων για το 2012..... 45

Προς τα μέλη της Διαρκούς Επιτροπής Οικονομικών Υποθέσεων της Βουλής

Κυρίες και Κύριοι Βουλευτές,

για πρώτη φορά τις τελευταίες πολλές δεκαετίες η Βουλή των Ελλήνων καλείται να επεξεργαστεί και να ψηφίσει τον κρατικό προϋπολογισμό του επόμενου οικονομικού έτους υπό τέτοιες συνθήκες κρίσης και πίεσης.

Το τεράστιο δημοσιονομικό πρόβλημα της χώρας έχει δυστυχώς διασταυρωθεί με τη βαθιά πολλαπλή κρίση της Ευρωζώνης και με την ανυπαρξία επαρκών και λειτουργικών θεσμών παγκόσμιας οικονομικής διακυβέρνησης. Η κρίση στην Ευρωζώνη δεν είναι μόνον δημοσιονομική και χρηματοοικονομική, αλλά θεσμική και πολιτική. Στην πραγματικότητα έχει καταστεί πλέον σαφές ότι η διαχείριση του Ευρώ απαιτεί άλλο επίπεδο πολιτικής και θεσμικής ολοκλήρωσης της Ευρωζώνης και ευρύτερα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο μεταξύ, όμως, οι επιμέρους προσεγγίσεις και προτεραιότητες των κρατών – μελών – ανάλογα με το μέγεθος και τη δημοσιονομική και οικονομική κατάσταση του καθενός – καθιστούν ιδιαίτερα πολύπλοκη και δυσχερή τη λήψη και κυρίως την εφαρμογή οριστικών και καθαρών αποφάσεων που θωρακίζουν το Ευρώ απέναντι στην κερδοσκοπική ευελιξία των αγορών και ιδίως των μη ρυθμιζόμενων οντοτήτων της διεθνούς χρηματοοικονομικής αγοράς.

Η Ελλάδα βρίσκεται μέσα σ' αυτό το διεθνές μαγνητικό πεδίο δυστυχώς αδύναμη και εκτεθειμένη γιατί το μέγεθος του δημοσίου χρέους της και οι διαρθρωτικές αδυναμίες του κράτους, της οικονομίας και της κοινωνίας μας, μας έφεραν στη θέση να εξαρτώμεθα από τη βοήθεια και από τις αποφάσεις των θεσμικών μας εταίρων που είναι όμως ταυτοχρόνως και πιστωτές μας. Δεκαοκτώ σχεδόν μήνες μετά την υπαγωγή της χώρας μας στο αρχικό πρόγραμμα στήριξης της από τα κράτη – μέλη της Ευρωζώνης και το ΔΝΤ, η κατάσταση διαμορφώνεται σε γενικές γραμμές ως εξής:

- Η Ελλάδα έχει εισπράξει περίπου 65 από τα 110 δισ. ευρώ του αρχικού προγράμματος στήριξης με τη μορφή διακρατικού δανείου από τα κράτη – μέλη της Ευρωζώνης και δανείου από το ΔΝΤ.
- Η εικόνα που έχει εμπεδωθεί στους θεσμικούς μας εταίρους και τη διεθνή κοινή γνώμη είναι πως οι εσωτερικές πολιτικές, κοινωνικές, θεσμικές, διοικητικές και παραγωγικές συνθήκες καθιστούν αβέβαιη την ύπαρξη της εθνικής βούλησης και ικανότητας για την εφαρμογή ενός προγράμματος προσαρμογής που εκτός από τα δημοσιονομικά μέτρα που στοχεύουν στην πολύ γρήγορη και δραστική μείωση του

δημοσιονομικού ελλείμματος, περιλαμβάνει πολλά κρίσιμα, επίπονα, αλλά και αναγκαία μέτρα διαρθρωτικού χαρακτήρα που κατατείνουν στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας.

- Παρόλα αυτά, μετά την ψήφιση του Μεσοπρόθεσμου Προγράμματος Δημοσιονομικής Προσαρμογής και των βασικών εφαρμοστικών νόμων, άνοιξε ο δρόμος, με τις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 21^{ης} Ιουλίου 2011, για ένα νέο πρόγραμμα στήριξης με διπλασιασμό της συμμετοχής των θεσμικών μας εταίρων από τα 110 στα 219 δισ. ευρώ, με παράλληλη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα με την ανταλλαγή ή επέκταση της λήξης ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου, με στόχο τη δραστική βελτίωση των όρων εξυπηρέτησης και άρα τη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας του ελληνικού δημόσιου χρέους.
- Είχε προηγηθεί η απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου τον Μάρτιο του 2011 για την επιμήκυνση του χρόνου αποπληρωμής και τη μείωση του κόστους εξυπηρέτησης του αρχικού δανείου των 110 δισ. ευρώ, κατά το μέρος που αυτό αφορά την Ευρωζώνη.

Παρότι οι αποφάσεις της 21^{ης} Ιουλίου αφορούν συνολικά την Ευρωζώνη και στοχεύουν στην προστασία του Ευρώ και μάλιστα του σκληρού του πυρήνα που συγκροτείται από κράτη – μέλη με μεγέθη ικανά να επηρεάζουν τα συνολικά δημοσιονομικά και χρηματοοικονομικά μεγέθη της Ευρωζώνης, η απόφαση αυτή είναι ιδιαίτερη κρίσιμη για την Ελλάδα. Πρώτον, γιατί στην Ελλάδα θα εφαρμοστεί το νέο διευρυμένο θεσμικό πλαίσιο του EFSF και, δεύτερον, γιατί από τη δική μας οπτική γωνία η εφαρμογή των αποφάσεων αυτών είναι ζωτικής σημασίας όχι μόνον για την κάλυψη των δανειακών αναγκών της χώρας, αλλά και για την άμεση βελτίωση των συνθηκών ρευστότητας που επικρατούν στην ελληνική οικονομία.

Μέσα σ' αυτές τις συνθήκες, η εκπλήρωση των υποχρεώσεων της χώρας μας έναντι των θεσμικών της εταίρων προσλαμβάνει διαστάσεις πολύ πιο κρίσιμες. Το κάθε τι λειτουργεί ως κρίσιμος και εύθραυστος, ταυτοχρόνως, κρίκος γιατί δίπλα στο δημοσιονομικό και χρηματοοικονομικό πρόβλημα της Ευρωζώνης, υπάρχει η ανησυχία των ευρωπαίων πολιτών, εσωτερική πολιτική ένταση σε πολλά κράτη – μέλη και συνεχής ανησυχία στις διεθνείς αγορές.

Είναι προφανές ότι αυτή η προσέγγιση των θεμάτων αδικεί μια πρωτοφανή προσπάθεια δημοσιονομικής και διαρθρωτικής προσαρμογής που συντελείται στη χώρα μας. Από το 2009 έως το τέλος του 2011, με την εφαρμογή του προγράμματος, το πρωτογενές έλλειμμα θα έχει μειωθεί κατά 21 δισ. ευρώ, δηλαδή κατά περίπου 10% του ΑΕΠ, ενώ παράλληλα θα έχει καταγραφεί μια σωρευτική ύφεση της τάξης του 12%.

Μέσα σε συνθήκες αβεβαιότητας και μειωμένης ρευστότητας, μέσα σε συνθήκες διεθνούς νευρικότητας που τροφοδοτούνται από καθημερινές δηλώσεις, ακριτομυθίες, σχόλια και αναλύσεις που θέτουν σε αμφισβήτηση όχι μόνο την ικανότητα της Ελλάδας να ξεπεράσει το πρόβλημα της, αλλά και την επάρκεια των αποφάσεων της 21^{ης} Ιουλίου, που έλαβε ομόφωνα το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο μετά τη συνάντηση του Βερολίνου μεταξύ Γερμανίας, Γαλλίας και ΕΚΤ, η Ελλάδα καλείται να πετύχει άκρως απαιτητικούς στόχους.

Αλλά και αυτό δεν αρκεί, η διάψευση βασικών μακροοικονομικών προγνώσεων των διεθνών οργανισμών ως προς το μέγεθος της ύφεσης, μετακινεί προς τα πίσω τους στόχους με αποτέλεσμα να απαιτούνται ακόμη περισσότερα μέτρα, με ακόμη μεγαλύτερο οικονομικό, αναπτυξιακό, πολιτικό και κυρίως κοινωνικό κόστος. Είναι όμως προφανές ότι στο σημείο που βρισκόμαστε, μετά τις θυσίες που έχει υποστεί ο ελληνικός λαός και μετά το μέγεθος της δημοσιονομικής προσαρμογής που έχει ήδη επιτευχθεί, είναι πράγματι κρίμα να μην καταβληθεί η πρόσθετη προσπάθεια που απαιτείται, προσπάθεια πολύ επώδυνη για την επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων που κατατείνουν στην επίτευξη πρωτογενούς πλεονάσματος το 2012.

* * * *

Αυτή είναι η βασική επιλογή και η κρίσιμη παραδοχή στην οποία βασίζεται το προσχέδιο του Κρατικού Προϋπολογισμού του 2012, ως τμήμα του Μεσοπρόθεσμου Προγράμματος Δημοσιονομικής Προσαρμογής της περιόδου 2011 – 2015, όπως αυτό προσαρμόζεται ex post ως προς τις πραγματοποιήσεις του προϋπολογισμού του 2011 και ex ante ως προς το μακροοικονομικό πλαίσιο και τους δημοσιονομικούς στόχους του 2012 και των επόμενων ετών του προγράμματος.

Για να επιτευχθεί ο δημοσιονομικός στόχος του 2012, το Υπουργικό Συμβούλιο με τη στήριξη της Κοινοβουλευτικής Ομάδας του ΠΑΣΟΚ έλαβε μια σειρά από πολύ δύσκολες αποφάσεις για τη συγκέντρωση των αναγκαίων δημοσίων εσόδων και την όσο γίνεται μεγαλύτερη περικοπή των δημοσίων δαπανών.

Οι αποφάσεις αυτές, που κατέστησαν ήδη ή καθίστανται τις επόμενες ημέρες νόμος του κράτους, ελήφθησαν παρά το βαρύτατο πολιτικό, κοινωνικό και συναισθηματικό κόστος,

γιατί πιστεύουμε ότι υπό τις παρούσες συνθήκες, με τις αποφάσεις αυτές, θωρακίζεται και προστατεύεται η χώρα όχι τόσο απέναντι στις ορθολογικές αποφάσεις των θεσμικών μας εταίρων, όσο απέναντι σε τυχαίες και ανεξέλεγκτες καταστάσεις που μπορεί να προκληθούν λόγω της ευρωπαϊκής θεσμικής πολυπλοκότητας, των εσωτερικών πολιτικών εμπλοκών σε κάποια από τα κράτη – μέλη της Ευρωζώνης και των ανώμαλων καταστάσεων που μπορούν ανά πάσα στιγμή να εμφανισθούν στις διεθνείς χρηματοοικονομικές αγορές.

Έχω πει πολλές φορές ότι οι συμπολίτες μας νομίζουν πως αυτό που ζούμε - οι περικοπές μισθών και συντάξεων, η περιορισμένη ρευστότητα, η αύξηση της ανεργίας, οι φορολογικές επιβαρύνσεις – είναι η κρίση. Μακάρι να ήταν τόσο απλή η προσέγγιση. Όλη αυτή η κατάσταση που είναι αποτέλεσμα του δημοσιονομικού εκτροχιασμού της χώρας και όχι της προσφυγής μας στη βοήθεια και άρα στην επιτήρηση των εταίρων μας, δεν είναι αυτή καθαυτή η κρίση, αλλά το κόστος που πρέπει να καταβληθεί από το Λαό μας για την αποφυγή της πραγματικής κρίσης, δηλαδή του δημοσιονομικού αδιεξόδου και της κατάρρευσης της χρηματοπιστωτικής σφαίρας με δραματικές επιπτώσεις στην πραγματική οικονομία, το επίπεδο ζωής και την κοινωνική συνοχή.

Οι όροι υπό τους οποίους δίνουμε ως Έθνος τον αγώνα αυτό είναι δυστυχώς εξ αρχής άνισοι.

Δεν καταφέραμε ως Έλληνες να διαμορφώσουμε το πλαίσιο εθνικής ενότητας, πολιτικής συνείδησης και κοινωνικής συνοχής που αρμόζει στο μέγεθος της κρίσης και του κινδύνου. Αν, όπως πιστεύω, ξεπεράσουμε τον κίνδυνο, αυτό που θα έχει μείνει στη μνήμη της κοινωνίας θα είναι οι περιορισμοί και οι πιέσεις της περιόδου αυτής και όχι η εικόνα μιας κατάρρευσης που δεν ήρθε ποτέ: Δεν ξέρω αν θα γίνει ευρύτερα κατανοητό και αποδεκτό το πολιτικό, κοινωνικό, δημοσιονομικό και αναπτυξιακό περιεχόμενο του εγχειρήματος. Η πλήρης απόδειξη της θέσης μας θα ήταν οι τραγικές επιπτώσεις που θα είχε η αποτυχία των προσπαθειών μας. Αυτό όμως δεν θέλουμε να το ζήσουμε, μπορούμε να μη το ζήσουμε, δεν θα το ζήσουμε.

Είναι δυστυχώς πολλοί που κάτω από τις σημερινές συνθήκες εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν τα θέματα με το συνήθη συμβατικό, κοινωνικό, κομματικό, συνδικαλιστικό ή δημοσιογραφικό τρόπο.

Υπάρχουν δυστυχώς ακόμη κάποιοι που πιστεύουν (ελπίζω απλώς να ισχυρίζονται ότι πιστεύουν) πως η κυβέρνηση θα μπορούσε ίσως να κάνει άλλες πιο ήπιες και φιλικές για τους πολίτες επιλογές, αλλά δεν τις κάνει γιατί არέσκεται να αναλαμβάνει πολιτικό κόστος και να φθείρεται πολιτικά και συναισθηματικά ή γιατί είναι υποταγμένη στα κελεύσματα της Τρόϊκας ή των διεθνών αγορών.

Όταν τα ζητήματα τίθενται με αυτό τον τρόπο, δεν υπάρχουν περιθώρια ορθολογικής και ειλικρινούς συζήτησης, γιατί τα επίπεδα στα οποία κινούνται οι προσεγγίσεις μας είναι δυστυχώς ασύμπτωτα.

Επειδή όμως ο πολιτικός χρόνος έχει συμπυκνωθεί σε υπερβολικό βαθμό και όλα περνούν με μεγάλη ταχύτητα από τη συγκυρία στην ιστορία, είναι πολύ πιθανό η τελική αξιολόγηση των επιλογών μας να γίνει μέσα στα όρια του ανθρώπινου χρόνου που μας απομένει.

Δεν είναι καθόλου εύκολο να απαντήσεις στον άνεργο, στο μισθωτό που βλέπει το οικογενειακό του εισόδημα να μειώνεται, στο συνταξιούχο που υφίσταται έστω και μικρή περικοπή της σύνταξής του, στον επιχειρηματία που δε βρίσκει πρόσβαση στο τραπεζικό σύστημα, στη μοναχική μητέρα που αγωνίζεται με ένα μικρό μισθό ή ένα επίδομα ανεργίας να μεγαλώσει τα παιδιά της. Κυρίως δεν είναι καθόλου εύκολο να απαντήσεις στην νέα γενιά που, έχοντας υψηλά μορφωτικά προσόντα και μεγάλα ταλέντα, δυσκολεύεται να βρει μία θέση κάτω από τον ήλιο της πατρίδας μας.

Αυτή είναι όμως μια παροδική κατάσταση κρίσης που πρέπει να τη ξεπεράσουμε το ταχύτερο κάνοντας την υπερπροσπάθεια που απαιτείται, προκειμένου η χώρα να ξαναβρεί την αξιοπρέπεια, τη δημοσιονομική της κυριαρχία, την πολιτική της ισχύ, τον κανονικό αναπτυξιακό της ρυθμό.

Ο προϋπολογισμός του 2012 μπορεί να είναι ο προϋπολογισμός της μετάβασης από την κατάσταση της απαισιοδοξίας σε μία νέα εθνική αφετηρία.

Ο προϋπολογισμός του 2012 δεν έχει εύκολες παραδοχές. Κάνει όμως αναγκαίες παραδοχές και υπηρετεί επιτακτικούς εθνικούς στόχους. Ο προϋπολογισμός του 2012 και η εκτέλεσή του, μαζί με τις συναφείς διαρθρωτικές αλλαγές – τις ιδιωτικοποιήσεις, την αναδιάρθρωση του κράτους και του ευρύτερου δημόσιου τομέα, το άνοιγμα της αγοράς και των επαγγελματιών, την εφαρμογή ενός νέου Εθνικού Φορολογικού Συστήματος δικαιοσύνης και διαφάνειας – είναι προϋπόθεση για τη διασφάλιση της πλήρους και άμεσης εφαρμογής αποφάσεων της Ευρωζώνης, που διασφαλίζουν τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα του ελληνικού δημοσίου χρέους.

Το τελευταίο τρίμηνο του 2011, ανοίγει το πεδίο της δοκιμασίας, αλλά και της ευκαιρίας της χώρας να βγει από τη διαρκή περιδίνηση. Να σταθεροποιηθεί. Να αποκτήσει μια νέα δημοσιονομική και αναπτυξιακή αφετηρία και προοπτική.

Για να το πετύχουμε αυτό, πρέπει να πιστέψουμε στις δυνατότητές μας και να διασφαλίσουμε την εθνική και κοινωνική συνοχή.

Ο προϋπολογισμός του 2012 είναι συνεπώς κάτι πολύ περισσότερο από πίνακες, μακροοικονομικές προβλέψεις, δημοσιονομικούς στόχους και μέτρα. Δεν είναι ένα συμβατικό νο-

μοθετικό ή δημοσιονομικό κείμενο. Είναι ένα όργανο δουλειάς για την έξοδο από την κρίση και κυρίως μία εμβληματικού χαρακτήρα απόφαση της Βουλής των Ελλήνων για το μέλλον της χώρας.

Μπορούμε και οφείλουμε να στείλουμε πολύ ισχυρό και καθαρό μήνυμα τόσο προς τους Έλληνες πολίτες όσο και προς τους θεσμικούς μας εταίρους και τη διεθνή κοινή γνώμη.

Ας το κάνουμε. Το οφείλουμε στην ιστορία και κυρίως στο μέλλον της πατρίδας μας.

Αθήνα, 3 Οκτωβρίου 2011

Ευάγγελος Βενιζέλος
Αντιπρόεδρος της Κυβέρνησης
και Υπουργός Οικονομικών

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

1. Διεθνείς οικονομικές εξελίξεις

Το διεθνές οικονομικό περιβάλλον χαρακτηρίζεται από αστάθεια και αβεβαιότητα, με προοπτική μεσοπρόθεσμα, την επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας. Η παγκόσμια οικονομία φαίνεται να κινείται σε δύο ταχύτητες, καθώς και το 2011, η οικονομική ανάπτυξη στηρίχθηκε κυρίως στις αναπτυσσόμενες οικονομίες. Από την άλλη πλευρά, σημαντικές ανισοροπίες στο βαθμό και στην ταχύτητα βελτίωσης του οικονομικού κλίματος παρατηρούνται στις προηγμένες οικονομίες. Η χαμηλότερη οικονομική ανάπτυξη στις χώρες αυτές και οι αυξημένες δημοσιονομικές ανισοροπίες ενέτειναν τους κινδύνους για μια γενικευμένη κρίση χρέους σε Ευρώπη και Αμερική, θέτοντας σε κίνδυνο και τη διαφαινόμενη σταθεροποίηση του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Στο πλαίσιο αυτό, η οικονομική πολιτική στις περισσότερες αναπτυσσόμενες οικονομίες επικεντρώνεται στον περιορισμό των δημοσιονομικών ελλειμμάτων και στην απρόσκοπτη αναχρηματοδότηση του δημόσιου χρέους. Σε πολλές χώρες της Ευρωζώνης και στις ΗΠΑ ανακοινώθηκε το 2011 η εφαρμογή αυστηρών προγραμμάτων δημοσιονομικής προσαρμογής, κυρίως μέσω της περιστολής των δημοσίων δαπανών. Στόχος είναι αφενός η σταθεροποίηση μακροπρόθεσμα του λόγου του δημοσίου χρέους προς ΑΕΠ σε βιώσιμα επίπεδα, και αφετέρου, ο περιορισμός της εντεινόμενης αβεβαιότητας στις αγορές χρήματος και κεφαλαίου και η βελτίωση των επενδυτικών προσδοκιών.

Σε αντιδιαστολή προς την επεκτατική νομισματική πολιτική που εφαρμόστηκε το 2009 για τον περιορισμό της οικονομικής ύφεσης και την ενίσχυση της ρευστότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος, οι νομισματικές αρχές αναμένεται να ακολουθήσουν μεσοπρόθεσμα περισσότερο αυστηρή νομισματική πολιτική για τη συγκράτηση των πληθωριστικών πιέσεων. Δεδομένης της ασύμμετρης οικονομικής ανάκαμψης στις χώρες της Ευρωζώνης και παρά τις αντίρροπες πιέσεις που ασκούνται από την αγορά εργασίας, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα προχώρησε μέσα στο 2011 σε σταδιακή αύξηση του βασικού επιτοκίου στο 1,5%. Η πολιτική αυτή οδήγησε σε διεύρυνση του περιθωρίου των βασικών επιτοκίων μεταξύ ΗΠΑ και Ευρωζώνης, και σε αντίστοιχες πιέσεις στις συναλλαγματικές ισοτιμίες.

Για το 2011, η αύξηση του παγκόσμιου ΑΕΠ εκτιμάται στο 4% το 2011 και στο 4% το 2012 από 5,1% το 2010 (Εκθεση του ΔΝΤ, Σεπτ. 2011). Το πρώτο τρίμηνο του 2011, ο ρυθμός αύξησης του παγκόσμιου προϊόντος ήταν 4,3% σε ετήσια βάση, ενώ το δεύτερο τρίμηνο του έτους παρατηρείται μικρή κάμψη της οικονομικής δραστηριότητας. Σύμφωνα με την Ενδιάμεση Έκθεση της ΕΕ (Σεπτ.2011), για την Ευρωζώνη και την ΕΕ εκτιμάται αύξηση του ΑΕΠ του 2011 κατά 1,6% και 1,7% αντίστοιχα, από 1,8% το 2010, προερχόμενη κυρίως από τη συνέχιση της ανάκαμψης της Γερμανικής οικονομίας (3,5% το 2010 και 2,9% το 2011).

Ο παγκόσμιος πληθωρισμός αυξήθηκε από 3,5% το τέταρτο τρίμηνο του 2010 στο 4% το πρώτο τρίμηνο του 2011, γεγονός που οφείλεται στις αυξήσεις των διεθνών τιμών των εμπορευμάτων. Ωστόσο, ο πυρήνας του πληθωρισμού παρέμεινε σε σχετικά χαμηλά επίπεδα στις ΗΠΑ και την Ιαπωνία, ενώ αυξήθηκε οριακά στην Ευρωζώνη. Με βάση τις τελευταίες εκτι-

μήσεις της ΕΕ, ο εναρμονισμένος ΔΤΚ αναμένεται ότι θα αυξηθεί το 2011 κατά 2,5 ποσοστιαίες μονάδες στην Ευρωζώνη και κατά 2,9 ποσοστιαίες μονάδες στην ΕΕ-27. Η διεθνής τιμή του πετρελαίου σταθεροποιήθηκε στα 107 δολάρια/βαρέλι, μετά τη σημαντική αύξηση στα 120 δολάρια/βαρέλι τον Απρίλιο του 2011. Η μέση τιμή του πετρελαίου εκτιμάται στα 111 δολάρια/βαρέλι για το 2011, ενώ προβλέπεται οριακή μείωση της τιμής το επόμενο έτος.

Πίνακας 1.1. Βασικά μεγέθη για τη παγκόσμια οικονομία (% ετήσιες μεταβολές, σταθερές τιμές)			
	2010	2011	2012
1. Παγκόσμιο ΑΕΠ	5,1	4,0	4,0
ΑΕΠ Ευρωζώνης	1,8	1,6	1,1
ΑΕΠ ΗΠΑ	3,0	1,5	1,8
2. Όγκος Παγκόσμιου εμπορίου (αγαθά και υπηρεσίες)	12,8	7,5	5,8
3. Πληθωρισμός Ευρωζώνης	1,6	2,5	1,5
4. Ποσοστό Ανεργίας Ευρωζώνης	10,1	9,9	9,9
5. Έλλειμμα Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)			
Ευρωζώνη	-6,0	-4,1	-3,1
ΗΠΑ	-10,3	-9,6	-7,9
6. Τιμή πετρελαίου / βαρέλι (\$ ΗΠΑ)	79,03	103,2	100,0

Πηγή: IMF, World Economic Outlook, Sept.2011

2. Οι οικονομικές εξελίξεις στην Ελλάδα

2.1 Γενική Επισκόπηση της Ελληνικής οικονομίας

Το 2010, πρώτο έτος εφαρμογής του Προγράμματος Οικονομικής Πολιτικής, επιτεύχθηκε μείωση του ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης κατά 5 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ (από 15,4% το 2009 σε 10,5% το 2010). Η κατά 5 ποσοστιαίες μονάδες διόρθωση του ελλείμματος ήταν η μεγαλύτερη που έχει σημειωθεί ποτέ από χώρα της Ευρωζώνης. Να σημειωθεί ότι η μείωση αυτή συντελέστηκε σε ένα περιβάλλον με αρνητικούς ρυθμούς ανάπτυξης.

Για το 2011, ο στόχος του προγράμματος ήταν η περαιτέρω μείωση του ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης κατά 3 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ. Παρά την προβλεπόμενη μικρότερη μείωση σε σχέση με το 2010, όπως μετριέται σε εκατοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ, η απαιτούμενη δημοσιονομική προσπάθεια σε επίπεδο λήψης μέτρων είναι του ίδιου μεγέθους και έντασης με το 2010, καθώς η επιδείνωση της ύφεσης, επηρεάζει αρνητικά την πλήρη αποδοτικότητα των ληφθέντων μέτρων.

Η σχέση δημοσιονομικής πολιτικής και ανάπτυξης είναι αμφίδρομη. Από τη μία πλευρά λειτουργούν οι δημοσιονομικοί πολλαπλασιαστές (δηλαδή η ποσοστιαία επίδραση στο ΑΕΠ από την αύξηση ή μείωση κατά μία εκατοστιαία μονάδα του δημόσιου ελλείμματος), ενώ από την άλλη πλευρά λειτουργεί η επίδραση της αύξησης ή μείωσης του ΑΕΠ στο δημόσιο έλλειμμα (μέσω της απόδοσης των φορολογικών συντελεστών και των έκτακτων δαπανών, όπως η αύξηση των επιδομάτων ανεργίας). Το τελικό αποτέλεσμα που προκύπτει από την αλληλεπίδραση των δύο αυτών αντίρροπων παραγόντων είναι ότι η αποτελεσματικότητα της δημοσιονομικής προσαρμογής στη μείωση του ελλείμματος είναι περίπου 0,5 έως 0,7 του ΑΕΠ (δηλαδή δημοσιονομική προσαρμογή της τάξης του 1% του ΑΕΠ μειώνει το έλλειμμα κατά 0,5 - 0,7% του ΑΕΠ).

Το 2011 είναι το δεύτερο έτος εφαρμογής του προγράμματος, σε ένα όμως δυσμενέστερο εξωτερικό περιβάλλον σε σχέση με το 2010. Επιπλέον, το 2011 είναι το έτος που αποκαλύφ-

θηκε πλήρως η παγκόσμια έκταση του φαινομένου της κρίσης χρέους των αναπτυγμένων χωρών, με προεξάρχουσες τις Ηνωμένες Πολιτείες, την Ιαπωνία και τις χώρες του νότου της Ευρωζώνης. Το εύρος και βάθος αυτής της κρίσης έχει αρνητικές επιπτώσεις τόσο στη χρηματοδότηση όσο και στην ανάπτυξη αυτών των οικονομιών, όμως από την άλλη πλευρά ανέδειξε και την ανάγκη συλλογικής και συντονισμένης αντιμετώπισής της από όλες τις χώρες.

Στο πλαίσιο αυτό, κρίθηκε αναγκαία η βελτίωση των όρων του χρηματοδοτικού προγράμματος της ελληνικής οικονομίας, με την επιμήκυνση της περιόδου αποπληρωμής και τη μείωση κατά 100 μονάδες βάσης του επιτοκίου δανεισμού του δανείου των 110 δισ. ευρώ του Μηχανισμού Χρηματοδοτικής Στήριξης από τις χώρες της Ευρωζώνης και το ΔΝΤ (απόφαση των Αρχηγών Κρατών και Κυβερνήσεων της Ευρωζώνης της 11ης Μαρτίου 2011).

Την παραπάνω απόφαση, μέσα σε ένα συνεχώς επιδεινούμενο από τη διεθνή κρίση χρέους περιβάλλον, ακολούθησε η απόφαση της 21ης Ιουλίου των Αρχηγών Κρατών και Κυβερνήσεων για τη στήριξη ενός νέου προγράμματος 109 δισ. ευρώ ενίσχυσης της Ελλάδας από κοινού με το ΔΝΤ και την εθελοντική συμβολή του ιδιωτικού τομέα, για την πλήρη κάλυψη του χρηματοδοτικού ελλείμματος μέχρι το 2014. Η νέα ενίσχυση προβλέπει επιμήκυνση της προθεσμίας λήξεως των μελλοντικών δανείων του EFSF (Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοδοτικής Σταθερότητας) από τα ισχύοντα 7,5 έτη σε τουλάχιστον 15 έτη και σε 30 έτη κατ' ανώτατο όριο με περίοδο χάριτος 10 ετών και με επιτόκια δανεισμού ισοδύναμα με τα επιτόκια του Μηχανισμού για τη Στήριξη του Ισοζυγίου Πληρωμών (περίπου 3,5%).

Η νέα συμφωνία διασφαλίζει τη βιωσιμότητα του χρέους, καθώς αναφέρεται σε μακροχρόνιο ορίζοντα, μέχρι το 2020, ενώ το χρηματοδοτικό ύψος και των δύο προγραμμάτων είναι 219 δισ. ευρώ από τη γενικότερη συμβολή των ευρωπαϊκών χωρών. Σημειώνεται ότι στο ποσό, των 219 δισ. ευρώ, δεν συμπεριλαμβάνεται το ποσό των 35 δισ. ευρώ, το οποίο είναι διαθέσιμο μέσω του EFSF προς την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, ώστε να διασφαλισθεί η ρευστότητα και η χρηματοδότηση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος. Από τη νέα συμφωνία επέρχεται μείωση του καθαρού χρέους κατά 26,1 δισ. ευρώ ή 11,58% του ΑΕΠ. Η μείωση αυτή αφορά το καθαρό χρέος δηλαδή χωρίς τις εγγυήσεις, οι οποίες αφορούν το ακαθάριστο συνολικό χρέος.

Το 2011, είναι το δεύτερο έτος που η προσπάθεια συνεχίζεται για περαιτέρω μείωση των δαπανών, βελτίωση των δημοσιονομικών συνθηκών και συνέχιση των διαρθρωτικών αλλαγών. Πολλές από τις δημοσιονομικές αλλαγές του 2011 δεν έχουν άμεση επίπτωση στο έλλειμμα αλλά είναι απαραίτητες για τη μόνιμη και διαχρονική βελτίωση της δημοσιονομικής διαχείρισης. Οι τομές αυτές είναι στη λειτουργία της δημόσιας διοίκησης, στην υγεία, στο ασφαλιστικό σύστημα, στο κοινωνικό κράτος, στις δημόσιες επιχειρήσεις, στη διαχείριση του δημόσιου χρήματος και στους θεσμούς λογοδοσίας και διαφάνειας.

Τα μέτρα που θα έχουν άμεση επίπτωση στη μείωση του ελλείμματος και στη δυναμική του χρέους στο τελευταίο τρίμηνο του 2011 είναι η εφαρμογή του ενιαίου μισθολογίου στο δημόσιο τομέα, η διεύρυνση του θεσμού της εργασιακής εφεδρείας στο σύνολο του δημόσιου τομέα και η υλοποίηση του προγράμματος ιδιωτικοποιήσεων.

Η δημοσιονομική στρατηγική της κυβέρνησης για το 2012 βασίζεται στους παρακάτω βασικούς πυλώνες:

- εφαρμογή Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015,
- συνέχιση της εφαρμογής αναγκαίων διαρθρωτικών και θεσμικών αλλαγών,

- βελτίωση του φορολογικού και ασφαλιστικού συστήματος,
- επιτάχυνση των αποκρατικοποιήσεων και του προγράμματος αξιοποίησης της ακίνητης περιουσίας του δημοσίου,
- περαιτέρω αναδιάρθρωση των φορέων του δημοσίου (συγχωνεύσεις/καταργήσεις).

Η ελληνική οικονομία βρίσκεται σε μια κρίσιμη συγκυρία όσον αφορά τις προοπτικές ανάπτυξης: το εμπροσθοβαρές δημοσιονομικό πρόγραμμα, βραχυπρόθεσμα συμβάλλει ως ένα βαθμό στην κατάσταση ύφεσης της οικονομίας, η οποία επιπλέον περιβάλλεται από κινδύνους και αβεβαιότητες που υπάρχουν για ανάκαμψη στην Ευρωζώνη και την παγκόσμια οικονομία.

Συνεπώς μεσοπρόθεσμα, πολλά θα εξαρτηθούν από τη σύνθεση, την ταχύτητα της εφαρμογής και τη γενικότερη πρόοδο του προγράμματος διαρθρωτικών αλλαγών. Οι διαρθρωτικές αλλαγές στις αγορές αγαθών και υπηρεσιών (όπως το άνοιγμα των αγορών, η ενίσχυση του ανταγωνισμού, η απλοποίηση των διαδικασιών αδειοδότησης, η απελευθέρωση των επαγγελματιών και οι ιδιωτικοποιήσεις) μπορούν να οδηγήσουν σε αύξηση των ιδιωτικών επενδύσεων και συνεπώς σε αύξηση της παραγωγικότητας και τεχνολογικής αναδιάρθρωσης, παράγοντες που συνδέονται άμεσα με την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας. Οι διαρθρωτικές αλλαγές στην αγορά εργασίας μπορούν να ενισχύσουν τη συμβολή του παράγοντα εργασίας στην ανάπτυξη από το 2012, ενώ ταυτόχρονα να βοηθήσουν στη συγκράτηση του κόστους εργασίας. Συνολικά, οι διαρθρωτικές αλλαγές αποτελούν έναν καθοριστικό παράγοντα για εφαρμογή ενός νέου μοντέλου ανάπτυξης βασισμένο στις επενδύσεις και την εξωστρέφεια της ελληνικής οικονομίας.

2.2 Οι εξελίξεις το 2011

Η οικονομική δραστηριότητα

Όλοι οι δείκτες που αντανακλούν την οικονομική δραστηριότητα σε μηνιαία βάση, είτε από την πλευρά της δαπάνης, είτε από την πλευρά της παραγωγής, με εξαίρεση αυτούς για τις εξαγωγές¹ (1^ο εξάμηνο του 2011: αύξηση, σε τρέχουσες τιμές, 40,4%), δείχνουν σημαντική μείωση της οικονομικής δραστηριότητας το 2011, ενώ οι δείκτες οικονομικού κλίματος και οι δείκτες προσδοκιών παραμένουν σε χαμηλά επίπεδα με παράλληλη σημαντική μεταβλητότητα. Οι τάσεις αυτές δείχνουν συνέχιση της ύφεσης και στα επόμενα τρίμηνα του έτους, δεδομένης και της εξαιρετικά χαμηλής πιστωτικής επέκτασης και της περιοριστικής δημοσιονομικής και εισοδηματικής πολιτικής.

Με βάση τα διαθέσιμα, μη εποχικά διορθωμένα τριμηνιαία στοιχεία, των Εθνικών Λογαριασμών της ΕΛΣΤΑΤ, το ΑΕΠ σε σταθερές τιμές, κατά το 2ο τρίμηνο του 2011 παρουσίασε μείωση κατά 7,3% σε ετήσια βάση σε σχέση με το 2ο τρίμηνο του 2010. Αναφορικά με τις συνιστώσες του ΑΕΠ, στο 2ο τρίμηνο του 2011, η ιδιωτική κατανάλωση σημείωσε μείωση κατά 6,8%, οι συνολικές επενδύσεις μείωση κατά 17,9%, οι εξαγωγές αγαθών αύξηση κατά 2,2% και οι εξαγωγές υπηρεσιών μείωση κατά 3,8% ενώ οι εισαγωγές αγαθών μειώθηκαν κατά 7,1% και οι εισαγωγές υπηρεσιών κατά 9,2%.

¹ Θετική εξέλιξη σημείωσαν οι αεροπορικές αφίξεις ξένων τουριστών κατά 10,1% στο οκτάμηνο του έτους, ενώ αύξηση σημείωσε και ο Γενικός Δείκτης Νέων Παραγγελιών στη Βιομηχανία κατά 2,7% στο επτάμηνο του έτους, η οποία οφείλεται στους πολύ υψηλούς ρυθμούς αύξησης των εξαγωγικών παραγγελιών κατά 14,9%. Οι θετικές αυτές εξελίξεις επιβεβαιώνουν την ανάκαμψη του εξαγωγικού τομέα.

Δεδομένου ότι στο 2ο εξάμηνο του 2011 θα έχουμε και την επίπτωση στην πραγματική οικονομία από την εφαρμογή των μέτρων του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής για το 2011, εκτιμάται ότι η ετήσια μείωση του πραγματικού ΑΕΠ του 2011 θα είναι 5,5%. Από τα διαθέσιμα στοιχεία φαίνεται ότι η μείωση του ΑΕΠ μέσα στο 2011 οφείλεται στη μείωση της εγχώριας ζήτησης (κατανάλωση και επενδύσεις), η οποία αντισταθμίζεται εν μέρει από τη βελτίωση του ισοζυγίου αγαθών και υπηρεσιών και κυρίως του εμπορικού ισοζυγίου.

Πληθωρισμός - Τιμές

Οι πληθωριστικές πιέσεις μειώθηκαν σταθερά στο 1ο οκτάμηνο του 2011. Ο εναρμονισμένος ΔΤΚ αυξήθηκε στην περίοδο Ιαν.-Αυγ. κατά 3,4%, από 4,4% την αντίστοιχη περίοδο του 2010, ενώ τον Αύγουστο επιβραδύνθηκε στο 1,4% (σε 12μηνη μεταβολή), μειώνοντας σημαντικά τη διαφορά πληθωρισμού Ελλάδας-Ευρωζώνης. Ο δομικός πληθωρισμός συνεχίζει την πορεία αποκλιμάκωσής του, με το μήνα Αύγουστο να αγγίζει μηδενικούς ρυθμούς αύξησης, ρυθμούς κατά πολύ μικρότερους για πρώτη φορά, από το μέσο όρο του δομικού εναρμονισμένου ΔΤΚ της Ευρωζώνης. Την ίδια περίοδο ο εναρμονισμένος ΔΤΚ σε σταθερούς φόρους αυξήθηκε μόνο κατά 1,2%.

Στο τελευταίο τρίμηνο του 2011 αναμένεται μια επιβάρυνση των τιμών από τα δημοσιονομικά μέτρα με την αύξηση ορισμένων ειδικών φόρων κατανάλωσης και του ΦΠΑ σε κάποιες κατηγορίες προϊόντων, με τον ετήσιο πληθωρισμό να εκτιμάται να διαμορφωθεί γύρω στο 3%, μικρότερο από το 2010 (4,7%).

Απασχόληση-Ανεργία

Με βάση την Έρευνα Εργατικού Δυναμικού της ΕΛΣΤΑΤ, κατά το 2ο τρίμηνο του 2011 το ποσοστό ανεργίας ήταν 16,3%, έναντι 11,8% του αντίστοιχου τριμήνου του 2010. Ο αριθμός των ανέργων έφθασε τα 811 χιλιάδες άτομα, με το ποσοστό ανεργίας των γυναικών (20,0%) να είναι σημαντικά υψηλότερο από των ανδρών (16,3%) και το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας να παρατηρείται στους νέους ηλικίας 15-29 ετών (32,9%). Από τα χαρακτηριστικά της ανεργίας είναι και το γεγονός ότι το ποσοστό των νέων ανέργων ανέρχεται στο 24,6 % του συνόλου των ανέργων, ενώ οι μακροχρόνιοι άνεργοι αποτελούν αντίστοιχα το 50,9%. Η μείωση της απασχόλησης και η αύξηση της ανεργίας αναμένεται να συνεχιστεί και στο 2ο εξάμηνο του έτους, λόγω της συνεχιζόμενης ύφεσης στην οικονομία και της μείωσης της απασχόλησης στο δημόσιο τομέα, με το μέσο ποσοστό ανεργίας του 2011 να εκτιμάται στο 15,2% (σε εθνικολογιστική βάση).

Νομισματικές και πιστωτικές εξελίξεις

Ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής του μεγέθους που αποτελεί την ελληνική συμβολή στο Μ3 της ζώνης του ευρώ (εκτός του νομίσματος σε κυκλοφορία)² υποχώρησε το επτάμηνο Ιανουαρίου-Ιουλίου του 2011 και διαμορφώθηκε σε -10,7% τον Ιούλιο (β' τρίμηνο 2011: -10,2%, δ' τρίμηνο 2010: -11,8%). Ο ρυθμός αυτός, ο οποίος από το Φεβρουάριο του προηγούμενου έ-

² Το νομισματικό μέγεθος Μ3 της Ελλάδος, αλλά και κάθε χώρας της ζώνης του ευρώ, δεν μπορεί να υπολογιστεί με ακρίβεια, καθώς τα κέρματα και τραπεζογραμμάτια ευρώ που έχουν τεθεί σε κυκλοφορία σε κάθε χώρα της ζώνης του ευρώ διακρατούνται και από κατοίκους άλλων χωρών της ζώνης του ευρώ (αλλά και από κατοίκους τρίτων χωρών). Επομένως, εξαιτίας των τεχνικών προβλημάτων για τον υπολογισμό του νομίσματος σε κυκλοφορία σε κάθε χώρα της ζώνης του ευρώ, δεν σχολιάζεται η εξέλιξη του ελληνικού Μ3, παρά μόνον η εξέλιξη των βασικών συνιστωσών του (εκτός του νομίσματος σε κυκλοφορία).

τους διαμορφώνεται σε αρνητικό επίπεδο, παρέμεινε χαμηλότερος από τον αντίστοιχο ρυθμό στη ζώνη του ευρώ και μάλιστα η διαφορά μεταξύ των δύο ρυθμών ήταν διπλή σε όλη τη διάρκεια της εξεταζόμενης περιόδου.

Η μείωση του νομισματικού μεγέθους M3 στην Ελλάδα, το οποίο σχεδόν στο σύνολό του περιλαμβάνει καταθέσεις, συνδέεται κυρίως με την έντονη υποχώρηση της οικονομικής δραστηριότητας, εξαιτίας της οποίας τα νοικοκυριά και οι επιχειρήσεις κατέφυγαν στις καταθέσεις τους προκειμένου να καλύψουν καταναλωτικές ή λειτουργικές δαπάνες. Σε μικρότερο βαθμό, η πτώση του M3 ερμηνεύεται από την παρατηρούμενη μείωση των δανειακών υποχρεώσεων των νοικοκυριών, όπως αυτή καταγράφεται στους αρνητικούς ρυθμούς μεταβολής της χρηματοδότησής τους. Τέλος, η πτώση του νομισματικού μεγέθους M3 ενισχύθηκε σημαντικά από την αυξημένη αβεβαιότητα μερίδας των αποταμιευτών, η οποία οδήγησε στη μετακίνηση αποταμιευτικών κεφαλαίων από στοιχεία του M3 προς τοποθετήσεις εκτός του M3 (όπως τοποθετήσεις στο εξωτερικό, τραπεζογραμμάτια ή χρυσές λίρες). Έτσι, καθώς μέρος της μείωσης του νομισματικού μεγέθους αποδίδεται σε υποκατάσταση των συνιστωσών του με άλλα περιουσιακά στοιχεία που πραγματοποιήθηκε με κριτήριο όχι μόνο την απόδοσή τους, συμπεραίνεται ότι ο ρυθμός μείωσης του M3 ήταν μεγαλύτερος από ότι μπορεί να δικαιολογηθεί με βάση την εξέλιξη των συνήθων προσδιοριστικών παραγόντων της ζήτησης χρήματος.

Αναλυτικότερα, ο ρυθμός μεταβολής του συνόλου των καταθέσεων, οι οποίες κατά τον ορισμό της ΕΚΤ περιλαμβάνονται στο M3, υποχώρησε σταδιακά κατά το 2011 και διαμορφώθηκε σε -10,7% τον Ιούλιο (β' τρίμηνο 2011: -10,3%, δ' τρίμηνο 2010: -11,3%). Η εξέλιξη αυτή προήλθε από τη σημαντική υποχώρηση των καταθέσεων διάρκειας μίας ημέρας, ο ετήσιος ρυθμός μείωσης των οποίων διαμορφώθηκε τον Ιούλιο σε -13,4% (β' τρίμηνο 2011: -12,6% δ' τρίμηνο 2010: -8,0%). Πτώση σημείωσαν και οι καταθέσεις προθεσμίας έως 2 ετών, αλλά λιγότερο έντονη σε σύγκριση με τις καταθέσεις διάρκειας μίας ημέρας (Ιούλιος 2011: -8,4%, β' τρίμηνο 2011: -8,6%, δ' τρίμηνο 2010: -13,8%). Τέλος, οι τοποθετήσεις σε γερós, σε μερίδια αμοιβαίων κεφαλαίων διαθεσίμων και σε χρεόγραφα διάρκειας έως 2 έτη μειώθηκαν περαιτέρω.

Ο ετήσιος ρυθμός αύξησης του υπολοίπου της συνολικής χρηματοδότησης της οικονομίας από τα εγχώρια Νομισματικά Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα (NXI)³ επιβραδύνθηκε κατά την περίοδο Ιανουαρίου-Ιουλίου 2011 και μηδενίστηκε τον Ιούλιο του 2011 (Δεκέμβριος 2010: 5,7%, δ' τρίμηνο 2010: 6,8%). Η πτώση του εν λόγω ρυθμού οφείλεται αφενός στη σημαντική επιβράδυνση του δωδεκάμηνου ρυθμού της πιστωτικής επέκτασης προς τον τομέα της γενικής κυβέρνησης σε 4,1% τον Ιούλιο του 2011 (Δεκέμβριος 2010: 28,4%, δ' τρίμηνο 2010: 32,7%) και αφετέρου στη διαμόρφωση του δωδεκάμηνου ρυθμού μεταβολής της χρηματοδότησης προς τον εγχώριο ιδιωτικό τομέα (επιχειρήσεις, ελεύθερους επαγγελματίες-αγρότες-ατομικές επιχειρήσεις και ιδιώτες-ιδιωτικά μη κερδοσκοπικά ιδρύματα) σε αρνητικό επίπεδο (-1,2%) τον Ιούλιο του 2011 (Δεκέμβριος 2010: 0,0%, δ' τρίμηνο 2010: 0,9%).

³ Το υπόλοιπο της τραπεζικής χρηματοδότησης προς τη γενική κυβέρνηση και τον εγχώριο ιδιωτικό τομέα υπολογίζεται ως το άθροισμα των υπολοίπων των σχετικών δανείων, των χρεογράφων του Ελληνικού Δημοσίου και των εταιρικών ομολόγων που διακρατούν οι τράπεζες συν το υπόλοιπο των τιτλοποιημένων δανείων και των εταιρικών ομολόγων. Ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής των υπολοίπων της χρηματοδότησης προσαρμόζεται για τις διαγραφές δανείων, τις μεταβολές της αξίας των ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου (που ενσωματώνονται στο υπόλοιπο της χρηματοδότησης προς τη γενική κυβέρνηση), τις συναλλαγματικές διαφορές που ενσωματώνονται στα δάνεια σε ξένο νόμισμα εκφραζόμενα σε ευρώ καθώς και τις αναταξινομήσεις δανείων.

Η πτώση την οποία εμφάνισε ο ετήσιος ρυθμός της πιστωτικής επέκτασης προς τη γενική κυβέρνηση αντανακλά την επιβράδυνση του ρυθμού αύξησης των τοποθετήσεων των εγχώριων ΝΧΙ σε τίτλους του Ελληνικού Δημοσίου. Όσον αφορά τη χρηματοδότηση του εγχώριου ιδιωτικού τομέα, η συνεχιζόμενη αύξηση του αρνητικού ρυθμού μεταβολής οφείλεται στην εντονότερα δυσμενή επίδραση των παραγόντων που αφορούν τόσο την προσφορά όσο και τη ζήτηση δανείων. Η εξέλιξη αυτή αντανακλά τη χειροτέρευση του μακροοικονομικού περιβάλλοντος, καθώς η κάμψη της οικονομικής δραστηριότητας είναι μεγαλύτερη από ό,τι είχε αρχικά προβλεφθεί, αλλά και το κλίμα της αρνητικής ψυχολογίας στις χρηματοοικονομικές αγορές. Από την πλευρά της προσφοράς δανείων, βασικοί παράγοντες που επέδρασαν αρνητικά στην παροχή πιστώσεων ήταν οι ιδιαίτερα αυξημένες πιέσεις στη ρευστότητα των τραπεζών, λόγω των δυσκολιών που οι τελευταίες εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν ως προς την άντληση χρηματοδοτικών πόρων από εξωτερικές πηγές, και η άνοδος του ποσοστού των επισφαλών δανείων και του πιστωτικού κινδύνου, λόγω της εξασθένησης της οικονομικής δραστηριότητας. Επίσης, αρνητική επίδραση στην προσφορά πιστώσεων ασκούν η αβεβαιότητα των τραπεζών σχετικά με τη σταθερότητα του μακροοικονομικού περιβάλλοντος κατά τα επόμενα έτη και η αύξηση της «αποστροφής τους προς τον κίνδυνο». Από την πλευρά της ζήτησης, η διάθεση αλλά και η δυνατότητα των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων για περαιτέρω δανεισμό επηρεάστηκε αρνητικά από την ένταση της ύφεσης και την επιδείνωση της χρηματοοικονομικής τους κατάστασης.

Το επτάμηνο Ιανουαρίου-Ιουλίου του 2011, τα επιτόκια των νέων τραπεζικών καταθέσεων και δανείων στην Ελλάδα ως επί το πλείστον αυξήθηκαν, εξέλιξη που ήταν συνεπής με την πορεία των βασικών επιτοκίων της ΕΚΤ και της αγοράς χρήματος. Παράλληλα, στη διαμόρφωση των τραπεζικών επιτοκίων κατά την εξεταζόμενη περίοδο συνέβαλαν ο υψηλότερος πιστωτικός κίνδυνος και κίνδυνος ρευστότητας που αντιμετωπίζουν τα πιστωτικά ιδρύματα στην Ελλάδα.

Ειδικότερα, όσον αφορά τα επιτόκια των νέων τραπεζικών καταθέσεων και των *repos*, σημαντική ήταν η αύξηση του επιτοκίου των καταθέσεων προθεσμίας (νέες καταθέσεις με συμφωνημένη διάρκεια έως ένα έτος) από τα νοικοκυριά, το οποίο εμφάνισε άνοδο κατά 61 μονάδες βάσης και τον Ιούλιο του 2011 διαμορφώθηκε σε 4,29%, ενώ το πραγματικό επιτόκιο αυτής της κατηγορίας καταθέσεων διαμορφώθηκε σε θετικό επίπεδο από το Μάιο του τρέχοντος έτους. Γενικά, αυξητικά κινήθηκαν και τα επιτόκια των νέων τραπεζικών δανείων το ίδιο διάστημα, αλλά οι αυξήσεις ήταν σαφώς μικρότερες σε σύγκριση με εκείνες την ίδια περίοδο ένα έτος νωρίτερα. Μάλιστα, η άνοδος των μεσο-μακροπρόθεσμων επιτοκίων, δηλαδή των επιτοκίων με συμφωνημένη διάρκεια άνω του έτους, υπολειπόταν σημαντικά της ανόδου των αποδόσεων των κρατικών ομολόγων, γεγονός που φανερώνει την ευνοϊκή επίδραση των μη συμβατικών μέτρων νομισματικής πολιτικής της ΕΚΤ στο κόστος δανεισμού του ιδιωτικού τομέα στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα, το μέσο επιτόκιο των δανείων προς τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις αυξήθηκε κατά 68 μονάδες βάσης και διαμορφώθηκε σε 6,43% τον Ιούλιο του 2011, ενώ το αντίστοιχο επιτόκιο των δανείων προς τους ελεύθερους επαγγελματίες αυξήθηκε κατά 70 μονάδες βάσης, σε 9,11%. Ομοίως, το μέσο επιτόκιο των δανείων προς τους ιδιώτες και τα ιδιωτικά μη κερδοσκοπικά ιδρύματα αυξήθηκε κατά 77 μονάδες βάσης σε 6,81% και η άνοδός του αφορούσε τόσο τα καταναλωτικά όσο και τα στεγαστικά δάνεια.

Το περιθώριο επιτοκίου, δηλ. η διαφορά μεταξύ του μέσου σταθμικού επιτοκίου των νέων τραπεζικών δανείων και του αντίστοιχου επιτοκίου των νέων καταθέσεων, αυξήθηκε στην Ελλάδα κατά 37 μονάδες βάσης το επτάμηνο Ιανουαρίου-Ιουλίου του 2011 και διαμορφώθηκε τον Ιούλιο σε 4,30%. Καθώς το περιθώριο επιτοκίου στη ζώνη του ευρώ (Ιούλιος 2011: 2,46%) αυξήθηκε λιγότερο από ό,τι το ελληνικό, η διαφορά του από το *υψηλότερο* περιθώριο

επιτοκίου στην Ελλάδα διευρύνθηκε κατά 36 μονάδες βάσης τον Ιούλιο σε σύγκριση με το τέλος του προηγούμενου έτους, φθάνοντας τις 184 μονάδες βάσης.

2.3 Οι προοπτικές το 2012

Το εξωτερικό οικονομικό περιβάλλον παρουσιάζεται το 2012 λιγότερο ευνοϊκό από ότι αρχικά αναμενόταν. Οι αβεβαιότητες εξακολουθούν να είναι μεγάλες, για τις περισσότερες αναπτυγμένες οικονομίες οι προοπτικές ανάπτυξης εμφανίζονται λιγότερο αισιόδοξες από ότι 6 μήνες πριν, ενώ η κρίση χρέους αφορά όλο και περισσότερες αναπτυγμένες οικονομίες.

Όσον αφορά τις προβλέψεις για την Ελληνική οικονομία, ο ρυθμός ανάπτυξης προβλέπεται να παραμείνει αρνητικός και το 2012 (-2,5%), λόγω της συνέχισης της δημοσιονομικής προσαρμογής και της μεγαλύτερης ύφεσης του 2011. Η οικονομία θα επανέλθει σε θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης το 2013. Η μείωση και του ΑΕΠ του 2012 αναμένεται να προέλθει από την εγχώρια ζήτηση, η συμβολή της οποίας προβλέπεται στις -4,9 εκατ. μονάδες. Η μείωση της ιδιωτικής κατανάλωσης, σε σταθερές τιμές, προβλέπεται να είναι μεγαλύτερη του 6%, λόγω της μείωσης του διαθέσιμου εισοδήματος και της αύξησης της ανεργίας. Αντίθετα, η συμβολή του εξωτερικού τομέα αναμένεται θετική (συμβολή 2,4 εκατ. μονάδες στη μεταβολή του ΑΕΠ), με τις εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών να προβλέπεται ότι θα αυξηθούν κατά 6,4% και τις εισαγωγές (σταθερές τιμές) να μειώνονται κατά 2,8%.

Το ποσοστό ανεργίας προβλέπεται να αυξηθεί περαιτέρω το 2012, στο 16,4% του εργατικού δυναμικού (σε εθνικολογιστική βάση), λόγω της συνέχισης της ύφεσης της οικονομίας που θα οδηγήσει σε περαιτέρω μείωση και της απασχόλησης κατά 1,1%.

Τέλος ο πληθωρισμός αναμένεται να μειωθεί σημαντικά το 2012 επηρεαζόμενος κυρίως από την χαμηλή εγχώρια ζήτηση και τις διαρθρωτικές αλλαγές που βελτιώνουν τη λειτουργία των αγορών. Η αύξηση του εναρμονισμένου ΔTK το 2012 εκτιμάται στο 0,6%.

Στον πίνακα 1.2 παρουσιάζονται οι προβλέψεις για τα βασικά μεγέθη του πραγματικού τομέα της οικονομίας για το 2012.

Πίνακας 1.2 Βασικά μεγέθη της Ελληνικής οικονομίας (% ετήσιες μεταβολές, σταθερές τιμές)			
	2010	2011	2012
1. ΑΕΠ	-4,5	-5,5	-2,5
2. Ιδιωτική κατανάλωση	-4,5	-6,2	-3,8
3. Δημόσια κατανάλωση	-6,5	-8,0	-7,5
4. Επενδύσεις	-16,5	-12,9	-4,0
5. Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	3,8	3,9	6,4
6. Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	-4,8	-6,3	-2,8
7. Εναρμονισμένος ΔTK	4,7	2,8	0,6
8. Αποπληθωριστής ΑΕΠ	2,5	1,4	0,4
9. Απασχόληση	-2,1	-5,3	-1,1
10. Ποσοστό ανεργίας	11,9	15,2	16,4

ΜΕΣΟΠΡΟΘΕΣΜΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ

1. Δημοσιονομική στρατηγική και πολιτικές

Οι δημοσιονομικοί στόχοι για την έξοδο της χώρας από την κρίση εκφράστηκαν στο Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής που έχει ήδη εγκριθεί από τη Βουλή. Οι στόχοι αυτοί είναι:

- ο έλεγχος και η συγκράτηση της δυναμικής της αύξησης του τεράστιου χρέους της χώρας (βιωσιμότητα του χρέους),
- η δημοσιονομική προσαρμογή, ώστε το έλλειμμα γενικής κυβέρνησης να μειωθεί κάτω του 1% του ΑΕΠ έως το 2015 και να διατηρηθούν μεγάλα πρωτογενή πλεονάσματα στη συνέχεια,
- η δημιουργία μόνιμων και υγιών συνθηκών ανάπτυξης, ώστε ο ονομαστικός ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ να καταστεί θετικός και να συνεχίσει την ανοδική του πορεία διατηρώντας μακροπρόθεσμα μέσο ρυθμό αύξησης τουλάχιστον 5%,
- η κοινωνική προστασία και δικαιοσύνη, καθώς και η σύμμετρη συμμετοχή όλων των κοινωνικών ομάδων στην προσπάθεια για τη δημοσιονομική προσαρμογή και
- η αξιοποίηση της περιουσίας του Ελληνικού Δημοσίου που μαζί με τη δημοσιονομική προσαρμογή θα συμβάλλει στη μείωση του χρέους.

Το Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της μεγάλης μεταρρύθμισης στο πλαίσιο της διαχείρισης του δημόσιου χρήματος. Στόχος για την περίοδο 2012-2015 είναι ένας δημόσιος τομέας που θα παρέχει τις καλύτερες δυνατές υπηρεσίες στους πολίτες χωρίς να υποθηκεύει το μέλλον των επόμενων γενεών.

Το Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής περιλαμβάνει τους στόχους για τη γενική κυβέρνηση, τις μακροοικονομικές και δημοσιονομικές προβλέψεις που καλύπτουν περίοδο τεσσάρων ετών πέραν της τρέχουσας περιόδου, καθώς και τα ετήσια όρια δαπανών για δημόσιες επιχειρήσεις και φορείς του δημοσίου.

Βασικός στόχος του μεσοπρόθεσμου δημοσιονομικού σχεδιασμού είναι η αντιστροφή της δυναμικής του δημόσιου χρέους και η ενίσχυση των αναπτυξιακών προοπτικών της οικονομίας. Επιπλέον ο μεσοπρόθεσμος σχεδιασμός αποβλέπει στο μετριασμό των επιπτώσεων στην εξέλιξη του δημοσίου χρέους από παράγοντες όπως οι ανεξέλεγκτες μεταβολές των δαπανών και των εσόδων λόγω του υψηλού κόστους εξυπηρέτησης του χρέους, το κόστος γήρανσης του πληθυσμού, η αύξηση των κοινωνικών μεταβιβάσεων και η αύξηση των επιδομάτων ανεργίας.

Το Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής είναι το πρώτο πολυετές πλαίσιο δημοσιονομικής διαχείρισης μέσα από το οποίο εκφράστηκε η φιλοσοφία του πολυετούς προγραμματισμού των δημόσιων οικονομικών ολόκληρης της γενικής κυβέρνησης και της μετάβασης σε πολυετείς προϋπολογισμούς.

Πιο συγκεκριμένα, στο ΜΠΔΣ αποτυπώθηκαν τα όρια και οι δεσμεύσεις που αναλαμβάνονται για την περίοδο 2011-2015, ως προς τα έσοδα και τις δαπάνες όλων των υποτομέων της γενικής κυβέρνησης, συμπεριλαμβανομένου και του προγράμματος δημοσίων επενδύσεων,

του προγράμματος αποκρατικοποιήσεων καθώς και του ύψους του χρέους γενικής κυβέρνησης.

Τα όρια και οι δεσμεύσεις αυτές εξυπηρετούν την επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων που έχουν τεθεί για όλη τη διάρκεια της περιόδου στο πλαίσιο της εθνικής προσπάθειας που έχει αναληφθεί για την έξοδο της χώρας από την κρίση.

2. Οι στόχοι για τα έσοδα και τις δαπάνες

Η Κυβέρνηση, με δεδομένους τους στόχους ελλείμματος και χρέους της περιόδου 2011-2015 και έχοντας πλήρη επίγνωση των τόσο μεγάλων θυσιών που καλείται να αναλάβει ο ελληνικός λαός στο σύντομο διάστημα της επόμενης τετραετίας, επεδίωξε την ανάληψη συγκεκριμένων μέτρων, που επιδιώκουν όχι μόνο την ταμειακή αύξηση των εσόδων και τη μείωση των δαπανών, αλλά και την υλοποίηση και προαγωγή των στόχων για τα έσοδα και τις δαπάνες που έχουν τεθεί, μέσω μόνιμων διαρθρωτικών παρεμβάσεων σε όλους τους υποτομείς της γενικής κυβέρνησης.

Η συνολική δημοσιονομική προσπάθεια που αναλήφθηκε με το ΜΠΔΣ ανέρχεται σε 28,4 δισ. ευρώ, εκ των οποίων:

- 6,7 δισ. ευρώ αφορούσαν στην πραγματοποίηση παρεμβάσεων στο 2011 για κάλυψη εκείνου του μέρους της δημοσιονομικής απόκλισης του 2010 που επηρεάζει το 2011, λόγω της μεγαλύτερης από την αρχικά προβλεπόμενη ύφεσης, καθώς και τους πιθανούς κινδύνους απόκλισης αυτών καθ' εαυτών των δημοσιονομικών μεγεθών του 2011 κατά την εκτέλεση του προϋπολογισμού του 2011.
- 21,7 δισ. ευρώ αφορούσαν στην πραγματοποίηση παρεμβάσεων στην περίοδο 2012-2015 με στόχο να μειωθεί το έλλειμμα κατά 14,4 δισ. ευρώ. Η συγκεκριμένη δημοσιονομική προσπάθεια είχε σχεδιασθεί σχεδόν κατά 1/2 να καλυφθεί με μείωση των δαπανών και 1/2 με αύξηση των εσόδων.

Η συνολική απόδοση των παρεμβάσεων που είχαν συμπεριληφθεί στο ΜΠΔΣ εξειδικεύεται κατά κατηγορία μέτρων ως εξής:

Βασική κατηγορία παρεμβάσεων	% ΑΕΠ	Ποσό
1. Εξορθολογισμός της μισθολογικής δαπάνης	0,9%	2,2
2. Μειώσεις λειτουργικών δαπανών	0,5%	1,1
3. Καταργήσεις/συγχωνεύσεις φορέων και μείωση επιχορηγήσεων	0,5%	1,2
4. Αναδιοργάνωση ΔΕΚΟ	0,6%	1,3
5. Μείωση αμυντικών δαπανών	0,5%	1,2
6. Εξοικονόμηση δαπανών και βελτίωση των αποτελεσμάτων του τομέα υγείας	0,4%	1,0
7. Εξορθολογισμός ιατροφαρμακευτικής δαπάνης	0,5%	1,1
8. Μείωση δαπανών ΟΚΑ/ εξορθολογισμός κοινωνικής δαπάνης	2,2%	5,2
9. Βελτίωση εσόδων ΟΚΑ και καταπολέμηση εισφοροδιαφυγής	1,4%	3,2
10. Ενίσχυση της φορολογικής συμμόρφωσης	1,2%	3,0
11. Μείωση φοροαπαλλαγών και λοιπά φορολογικά έσοδα	2,9%	6,5
12. Βελτίωση αποτελεσμάτων ΟΤΑ	0,6%	1,5
13. Εξορθολογισμός δαπάνης ΠΔΕ	0,2%	0,5
ΣΥΝΟΛΟ	12,1%	28,4

Στον πίνακα 2.1 γίνεται η εξειδίκευση των παρεμβάσεων ανά βασική κατηγορία. Κάποιες από τις παρεμβάσεις αυτές χωρίς να έχουν άμεσα ταμιακό αποτέλεσμα συμβάλλουν στη δημιουργία των απαραίτητων δομών, που θα οδηγήσουν σε ένα μόνιμο και υγιές σύστημα διαχείρισης δαπανών και εσόδων, σε όλο το εύρος της κρατικής δραστηριότητας.

Η απόδοση των παρεμβάσεων αυτών έχει επανεκτιμηθεί με βάση νέα δεδομένα που σχετίζονται με τις οικονομικές εξελίξεις και το χρόνο υλοποίησης των παρεμβάσεων.

Πίνακας 2.1 Παρεμβάσεις ΜΠΔΣ 2011-2015
(ποσά σε εκατ. ευρώ)

	Περιγραφή παρέμβασης (σε εκ. ευρώ)	2011	2012	2013	2014	2015	2011-2015	% ΑΕΠ
1.	Εξορθολογισμός μισθολογικής δαπάνης	641	370	328	306	71	1.716	0,8%
1. 1	Συγκράτηση μισθολογικού κόστους με περιορισμό προσλήψεων (εφαρμογή του κανόνα 1:10 το 2011 και 1:5 ως το 2015), αναστολή χορήγησης μισθολογικής ωρίμανσης, καλύτερη αξιοποίηση ανθρώπινου δυναμικού κ.λπ.	271	109	200	200	50	830	0,4%
1. 2	Αύξηση των ωρών εργασίας από 37,5 σε 40 ώρες και μείωση της δαπάνης για υπερωρίες, περαιτέρω μείωση των αμειβόμενων επιτροπών και άλλων πρόσθετων αμοιβών	100	170	50	60	0	380	0,2%
1. 3	Μείωση των συμβασιούχων (κατά 50% το 2011 και κατά 10% κάθε επόμενο έτος)	262	35	28	21	21	367	0,2%
1. 4	Εφαρμογή προγραμμάτων εθελούσιας μερικής απασχόλησης στο δημόσιο και μακροχρόνιας άδειας άνευ αποδοχών	8	56	50	25	0	139	0,1%
2.	Μειώσεις λειτουργικών δαπανών	182	83	161	323	370	1.119	0,5%
2. 1	Μείωση της επιχορήγησης για τη διανομή τύπου	12	11	0	0	0	23	0,0%
2. 2	Παρακράτηση 11% στις λειτουργικές δαπάνες του δημοσίου (εξαιρώντας ανελαστικές δαπάνες όπως ΔΕΚΟ, ενοίκια, υπηρεσίες καθαριότητας)	130	0	0	0	0	130	0,1%
2. 3	Μείωση δαπανών για προμήθεια της ΤτΕ	40	0	0	0	0	40	0,0%
2. 4	Εφαρμογή πλατφόρμας ηλεκτρονικών προμηθειών (e-procurement) για όλες τις προμήθειες στο δημόσιο	0	42	61	23	20	146	0,1%
2. 5	Εξορθολογισμός δημοσίων δαπανών (ενέργεια, τηλεπικοινωνίες, μισθώσεις ακινήτων) και πλήρης εφαρμογή του Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος (ΟΠΣ)	0	30	100	300	350	780	0,3%
3.	Καταργήσεις / Συγχωνεύσεις φορέων και μείωση επιχορηγήσεων	304	150	200	200	150	1.004	0,5%
3. 1	Μείωση των επιχορηγήσεων σε φορείς εκτός γενικής κυβέρνησης	233	50	50	50	50	433	0,2%
3. 2	Σχέδιο δράσης για την κατάργηση και συγχώνευση φορέων γενικής κυβέρνησης και μείωση των επιχορηγήσεων	71	100	150	150	100	571	0,3%
4.	Αναδιοργάνωση Δημοσίων Επιχειρήσεων και Οργανισμών	0	414	329	298	274	1.314	0,6%
4. 1	Ενίσχυση των εσόδων των συγκοινωνιακών φορέων και άλλων δημοσίων επιχειρήσεων και οργανισμών	0	0	120	120	0	240	0,1%
4. 2	Σχέδια αναδιάρθρωσης δημοσίων επιχειρήσεων και οργανισμών	0	119	28	41	147	335	0,1%
4. 3	Πώληση μη στρατηγικών δραστηριοτήτων	0	25	25	25	25	100	0,0%
4. 4	Μείωση σε δαπάνες προσωπικού	0	200	75	39	38	352	0,2%
4. 5	Μείωση σε λειτουργικές δαπάνες και εξοικονομήσεις από καταργήσεις ή συγχωνεύσεις δραστηριοτήτων	0	70	81	72	64	288	0,1%
5.	Μείωση αμυντικών δαπανών	0	200	333	333	334	1.200	0,5%
5. 1	Μείωση ύψους λειτουργικών δαπανών	0	0	133	133	134	400	0,2%
5. 2	Εξοικονομήσεις από το εξοπλιστικό πρόγραμμα (εξ αυτών 600 εκατ. € που αφορούν τα έτη 2012, 2013 και 2015 έχουν ληφθεί υπόψη στο βασικό σενάριο και για το λόγο αυτό δεν αθροίζονται στο σύνολο των παρεμβάσεων)	0	200	200	200	200	800	0,4%
6.	Εξοικονόμηση δαπανών και βελτίωση των αποτελεσμάτων του τομέα υγείας	50	214	149	203	363	979	0,4%
6. 1	Ειδικό τέλος σε επιχειρήσεις που εξαιρούνται από τον αντικαπνιστικό νόμο	40	0	0	0	0	40	0,0%
6. 2	Αύξηση εσόδων νοσοκομείων με (I) ειδική συμφωνία για παροχή υπηρεσιών σε ιδιωτικές ασφαλιστικές εταιρείες, (II) χρέωση αλλοδαπών για υπηρεσίες, και (III) περιορισμός υπηρεσιών για ανασφάλιστους	10	30	10	15	75	140	0,1%
6. 3	Νέος χάρτης υγείας	0	64	64	38	38	204	0,1%
6. 4	Κεντρικό Σύστημα Προμηθειών στα νοσοκομεία και τιμολόγηση ιατρικών πράξεων	0	50	75	150	150	425	0,2%
6. 5	Λειτουργία Εθνικού Οργανισμού Πρωτοβάθμιας Υγείας	0	70	0	0	100	170	0,1%
7.	Εξορθολογισμός ιατροφαρμακευτικής δαπάνης	230	337	170	100	100	937	0,4%
7. 1	Ψηφιοποίηση και έλεγχος χειρόγραφων συνταγών και επέκταση του συστήματος ηλεκτρονικής συνταγογράφησης	35	173	100	100	100	508	0,2%
7. 2	Επέκταση της λίστας φαρμάκων που δεν απαιτούν συνταγογράφηση	30	10	0	0	0	40	0,0%
7. 3	Νέα τιμολογιακή πολιτική για τα φάρμακα (2011)	100	-70	-30	0	0	0	0,0%
7. 4	Εισαγωγή ασφαλιστικής τιμής στα φάρμακα	65	224	100	0	0	389	0,2%
8.	Μείωση δαπανών ΟΚΑ και εξορθολογισμός κοινωνικών δαπανών	863	1.033	995	1.010	700	4.601	2,1%
8. 1	Εξορθολογισμός επιδομάτων και λίστας δικαιούχων ΟΕΕ-ΟΕΚ και ΟΑΕΔ και άλλων παρόχων κοινωνικών επιδομάτων	270	250	35	0	0	555	0,3%
8. 2	Αυστηρός έλεγχος και διασταύρωση στοιχείων για την εφαρμογή των κριτηρίων παροχής συνταξιοδοτικών παροχών και επιδομάτων	215	160	130	80	50	635	0,3%
8. 3	Μείωση των εφάπαξ συνταξιούχων σύμφωνα με τις εισφορές	165	-65	0	0	0	100	0,0%
8. 4	Προσαρμογή επικουρικών συντάξεων	50	370	200	200	100	920	0,4%
8. 5	Επιβολή ειδικής εισφοράς 8% στους συνταξιούχους κάτω των 60 ετών για ποσά άνω των 1700 € πλην όσων έχουν απολυθεί αυτοδικαίως (π.χ. στρατιωτικούς, σώματα ασφαλείας κ.τ.λ) και αύξηση της εισφοράς αλληλεγγύης στις συντάξεις άνω των 1700 ευρώ	88	88	0	0	0	176	0,1%
8. 6	Συγκράτηση της συνταξιοδοτικής δαπάνης του NAT (μείωση 6%)	50	50	0	0	0	100	0,0%
8. 7	Αυστηρότερος έλεγχος στις λίστες των δικαιούχων αναπηρικών συντάξεων	25	80	120	180	220	625	0,3%

Πίνακας 2.1 Παρεμβάσεις ΜΠΔΣ 2011-2015
(ποσά σε εκατ. ευρώ)

Περιγραφή παρέμβασης (σε εκ. ευρώ)		2011	2012	2013	2014	2015	2011-2015	% ΑΕΠ
8. 8	Μείωση στις κύριες συντάξεις του ΟΓΑ και στο κατώτατο όριο των συντάξεων άλλων ασφαλιστικών ταμείων και αυστηροποίηση των κριτηρίων δικαιούχων με βάση τον τόπο μόνιμης κατοικίας	0	100	50	30	30	210	0,1%
8. 9	Αξιολόγηση και εξορθολογισμός κοινωνικών προγραμμάτων	0	0	460	520	300	1.280	0,6%
8. 10	Μείωση επιχορηγήσεων για ΤΑΠ-ΟΤΕ	0	0	0	0	0	0	0,0%
9.	Βελτίωση εσόδων ΟΚΑ και καταπολέμηση εισφοροδιαφυγής	684	424	673	962	637	3.380	1,5%
9. 1	Εισφορά αλληλεγγύης δημοσίων υπαλλήλων για την καταπολέμηση της ανεργίας	455	0	0	0	0	455	0,2%
9. 2	Εισφορά αλληλεγγύης ελεύθερων επαγγελματιών για την καταπολέμηση της ανεργίας	100	0	0	0	0	100	0,0%
9. 3	Αύξηση της εισφοράς του ιδιωτικού τομέα για την καταπολέμηση της ανεργίας	74	219	4	4	4	305	0,1%
9. 4	Αύξηση στις εισφορές των δικαιούχων του ΟΓΑ και του ΕΤΑΑ	55	205	20	20	300	600	0,3%
9. 5	Εισαγωγή ταμείου αλληλεγγύης του ΟΑΕΕ	0	0	150	450	0	600	0,3%
9. 6	Αντιμετώπιση της αδήλωτης εργασίας και αντιμετώπιση εισφοροδιαφυγής	0	0	499	488	333	1320	0,6%
10	Ενίσχυση της φορολογικής συμμόρφωσης	0	0	878	975	1.147	3.000	1,3%
10. 1	ΦΠΑ	0	0	250	244	200	694	0,3%
10. 2	Φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων	0	0	125	244	400	769	0,3%
10. 3	Φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων	0	0	250	244	400	894	0,4%
10. 4	Περιορισμός λαθρεμπορίου	0	0	162	146	80	389	0,2%
10. 5	Άλλοι φόροι	0	0	91	97	67	255	0,1%
11.	Μείωση φοροπαλλαγών και άλλα φορολογικά έσοδα	2.027	2.968	86	685	0	5.766	2,6%
11. 1	Αξιολόγηση και μείωση φορολογικών εξαιρέσεων και απαλλαγών	0	380	0	0	0	380	0,2%
11. 2	Μείωση του αφορολόγητου ορίου στα 8000 ευρώ για ηλικίες 30-65 ετών	338	1.012	0	0	0	1.350	0,6%
11. 3	Ειδική εισφορά αλληλεγγύης στα φυσικά πρόσωπα	1367	0	0	0	0	1.367	0,6%
11. 4	Εισαγωγή ειδικού τέλους στους ελευθ. επαγγελματίες	300	100	0	0	0	400	0,2%
11. 5	Αύξηση τεκμηρίων διαβίωσης για όλους τους φορολογούμενους	0	220	0	0	0	220	0,1%
11. 6	Αύξηση του ΦΠΑ στην εστίαση από 13% σε 23% από 1/9/2011	300	500	0	0	0	800	0,4%
11. 7	Αλλαγή στον φόρο ακίνητης περιουσίας	0	395	-70	355	0	680	0,3%
11. 8	Έσοδα από αυθαίρετα	300	-300	0	0	0	0	0,0%
11. 9	Αλλαγή στη δομή του φόρου καπνού και μείωση του περιθωρίου καταβολής του ΕΦΚ για τις εταιρείες από τις 56 στις 26 μέρες	150	150	0	0	0	300	0,1%
11. 10	Δήλωση σκαφών αναψυχής ως ιδιωτικά σε συνέχεια δράσεων ΣΔΟΕ και ρύθμισης για την εγγραφή τους στα αρχεία των φορολογικών αρχών	150	-100	-50	0	0	0	0,0%
11. 11	Έσοδα από ειδικούς φόρους κατανάλωσης	60	155	0	0	0	215	0,1%
11. 12	Αύξηση των τελών κυκλοφορίας	100	0	0	0	0	100	0,0%
11. 13	Έκτακτη εισφορά σε οχήματα μεγάλου κυβισμού, μεγάλης αξίας ακίνητα, σκάφη και πισίνες	150	-150	0	0	0	0	0,0%
11. 14	Βαθμιαία εναρμόνιση του φόρου πετρελαίου θέρμανσης με το φόρο πετρελαίου κίνησης	-188	-394	206	330	0	-46	0,0%
11. 15	Επιβολή ανώτατου ορίου επιστροφής φόρου από αποδείξεις στα 300 ευρώ και κατάργηση του 10% της επιστροφής φόρου από αποδείξεις από 1/1/2012	-1.000	1.000	0	0	0	0	0,0%
12.	Βελτίωση αποτελεσμάτων ΟΤΑ	150	355	345	350	305	1.505	0,7%
12. 1	Επιναξιολόγηση δαπανών ΟΤΑ	150	250	175	170	160	905	0,4%
12. 2	Αύξηση ίδιων εσόδων ΟΤΑ χάρη στις οικονομίες κλίμακας και την καλύτερη οργάνωση των εισπρακτικών μηχανισμών	0	105	120	130	145	500	0,2%
12. 3	Αύξηση της συμμόρφωσης στις υποχρεώσεις προς ΟΤΑ μέσω της υποχρέωσης έκδοσης δημοτικής ενημερότητας	0	0	50	50	0	100	0,0%
13.	Εξορθολογισμός δαπάνης ΠΔΕ	800	-296	0	0	0	504	0,2%
13. 1	Μείωση της δαπάνης του εθνικού σκέλους του ΠΔΕ	800	-450	0	0	0	350	0,2%
13. 2	Περιορισμός του διοικητικού κόστους που σχετίζεται με το ΕΣΠΑ	0	154	0	0	0	154	0,1%
ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ		5.931	6.052	4.447	5.544	4.251	26.225	11,7%
ΔΑΠΑΝΕΣ		3.082	2.412	2.484	2.583	2.222	12.784	6,1%
ΕΣΟΔΑ		2.849	3.640	1.962	2.962	2.029	13.442	5,6%
ΑΕΠ		220.498	215.811	219.712	225.272	232.699		

3. Στόχοι Μεσοπρόθεσμου Προγράμματος Δημοσιονομικής Στρατηγικής και εκτιμήσεις για τα έτη 2011 και 2012

Για το έτος 2011 στόχος του Μεσοπρόθεσμου Προγράμματος Δημοσιονομικής Στρατηγικής ήταν η περαιτέρω μείωση του ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης κατά 3 εκατοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ. Συγκεκριμένα το Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα Δημοσιονομικής Στρατηγικής προέβλεπε το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης να διαμορφωθεί στα 16.359 εκατ. ευρώ (7,3% του ΑΕΠ). Κύριοι άξονες της προσπάθειας για την επίτευξη του παραπάνω στόχου ήταν ο περαιτέρω εξορθολογισμός των δαπανών και η μεγαλύτερη απόδοση των διατιθέμενων κρατικών πόρων.

Ωστόσο παρά την προβλεπόμενη μικρότερη μείωση του ελλείμματος σε σχέση με το 2010, σε εκατοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ, η απαιτούμενη δημοσιονομική προσπάθεια σε επίπεδο λήψης μέτρων είναι του ίδιου μεγέθους και έντασης με το 2010, καθώς η επιδείνωση της ύφεσης, εμποδίζει την πλήρη αποδοτικότητα των ληφθέντων μέτρων.

Ειδικότερα, οι αποκλίσεις στο έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης στο 2011 χωρίς διορθωτικά μέτρα εκτιμάται στο 2% του ΑΕΠ ή 4,3 δισ. ευρώ σε σχέση με τους στόχους του προγράμματος οι οποίες οφείλονται κυρίως:

- στην επιδείνωση του ελλείμματος του κρατικού προϋπολογισμού κατά 3,4 δισ. ευρώ που οφείλεται στην υστέρηση των εσόδων κατά 3,7 δισ. ευρώ (3,1 δισ. ευρώ του τακτικού προϋπολογισμού και 0,6 δισ. ευρώ του ΠΔΕ), αντίθετα οι δαπάνες του κρατικού προϋπολογισμού θα είναι μειωμένες κατά 0,3 δισ. ευρώ.
Η υστέρηση των εσόδων του τακτικού προϋπολογισμού οφείλεται κυρίως στη μεγαλύτερη από την προβλεπόμενη ύφεση, κατά την περίοδο σύνταξης του μεσοπρόθεσμου προγράμματος δημοσιονομικής στρατηγικής, που επηρεάζει τη συνολική ζήτηση και πλήττει τα έσοδα από συναλλαγές και κατανάλωση, ενώ περιορίζει τη ρευστότητα και εμποδίζει την εκπλήρωση των φορολογικών υποχρεώσεων πολιτών και επιχειρήσεων. Επίσης, σημαντική αιτία απόκλισης αποτελούν οι αυξημένες επιστροφές φόρων λόγω συμφητισμού εκκρεμοτήτων παρελθόντων ετών και
- στα μειωμένα αποτελέσματα των Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης κατά 0,7 δισ. ευρώ εξαιτίας της μείωσης των εσόδων τους από ασφαλιστικές εισφορές.

Ο προσδιορισμός του ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης στο 8,5% του ΑΕΠ για το 2011 εξαρτάται προφανώς από τη στάση των ελλήνων πολιτών και της κοινωνίας συνολικά απέναντι στην κρίσιμη κατάσταση της χώρας. Αν δεν υπάρξει η αναγκαία ανταπόκριση σε αυτή την εθνική συλλογική προσπάθεια και με βάση τα ως τώρα δεδομένα της εκτέλεσης του προϋπολογισμού, το έλλειμμα μπορεί να αυξηθεί κατά 0,5% του ΑΕΠ. Η δημοσιονομική αφετηρία της χώρας για το 2012 – ο δημοσιονομικός στόχος του οποίου θα επιτευχθεί οπωσδήποτε μετά τα μέτρα, που έχουν αποφασιστεί – εξαρτάται συνεπώς από τη στάση όλων μας τους κρίσιμους αυτούς μήνες κατά τους οποίους κρίνεται ουσιαστικά το αναπτυξιακό μέλλον της χώρας και η διασφάλιση της πραγματικής, μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας του ελληνικού δημόσιου χρέους.

Για το έτος 2012 η απόκλιση στο έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης χωρίς διορθωτικά μέτρα, σε σχέση με το στόχο που είχε τεθεί στο ΜΠΔΣ, εκτιμάται ότι θα φθάσει στα 8,7 δισ. ευρώ ή 4,1% του ΑΕΠ. Η απόκλιση αυτή θα προέλθει κυρίως από:

- τη χειροτέρευση του ελλείμματος του κρατικού προϋπολογισμού κατά 7,9 δισ. ευρώ. Η επιβάρυνση του ελλείμματος θα προέλθει από τη μείωση των εσόδων κατά 7 δισ. ευρώ (6,4 δισ. ευρώ του τακτικού προϋπολογισμού και 0,6 δισ. ευρώ του ΠΔΕ), και από την αύξηση των δαπανών, κυρίως για τόκους, κατά 0,9 δισ. ευρώ,
- τη βελτίωση των εθνικολογιστικών προσαρμογών της κεντρικής κυβέρνησης κατά 2 δισ. ευρώ, κυρίως λόγω της διαφοράς ταμειακών και δεδουλευμένων τόκων, και τέλος
- τη χειροτέρευση των αποτελεσμάτων των Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης κατά 2,3 δισ. ευρώ.

Προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι του προγράμματος απαιτείται πρόσθετη δημοσιονομική προσπάθεια ύψους 2,1 δισ. ευρώ για το 2011 και 5 δισ. ευρώ για το 2012.

	2011	2012
Φοροαπαλλαγές από το φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων	0	1.950
Αναβολή πληρωμής έκτακτης παροχής δικαστικών	0	280
Ειδικό τέλος ηλεκτροδοτούμενων δομημένων επιφανειών	1.700	100
Νέο μισθολόγιο	150	950
Εργασιακή εφεδρεία	0	200
Κύριες και επικουρικές συντάξεις, ταμεία πρόνοιας	260	480
Αύξηση της κοινοτικής συμμετοχής σε συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα	0	800
Προσαρμογή ειδικού φόρου κατανάλωσης πετρελαίου θέρμανσης-κίνησης	0	250
Σύνολο	2.110	5.010

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

1. Κρατικός προϋπολογισμός έτους 2011

1.1. Τακτικός Προϋπολογισμός

Έσοδα

Τα έσοδα του τακτικού προϋπολογισμού (πίνακας 3.3), προ μείωσης επιστροφών, για το οικονομικό έτος 2011 εκτιμάται ότι θα διαμορφωθούν στα 56.282 εκατ. ευρώ παρουσιάζοντας οριακή αύξηση 0,2% σε σχέση με τα αντίστοιχα έσοδα του 2010, παρά την εφαρμογή σειράς μέτρων για τη σημαντική ενίσχυσή τους, επηρεαζόμενα από τη μεγαλύτερη, του αναμενόμενου, ύφεση της οικονομίας.

Οι εκτιμήσεις των εσόδων βασίζονται στις αναμενόμενες αποδόσεις τόσο των μέτρων που είχαν ληφθεί υπόψη κατά την κατάρτιση του προϋπολογισμού 2011, όσο και των συμπληρωματικών παρεμβάσεων που αποφασίστηκαν εντός του τρέχοντος έτους, προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι που τέθηκαν στο Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα Δημοσιονομικής Στρατηγικής. Ειδικότερα, τα εν λόγω πρόσθετα μέτρα είναι τα εξής:

- εισφορά αλληλεγγύης υπαλλήλων του δημόσιου τομέα για την καταπολέμηση της ανεργίας,
- μείωση του αφορολόγητου ορίου στα 5.000 ευρώ για φυσικά πρόσωπα με ηλικίες 30-65 έτη,
- ειδική εισφορά αλληλεγγύης στα φυσικά πρόσωπα, με βάση το εισόδημά τους κατά το έτος 2010,
- ειδικό τέλος επιτηδεύματος στους ελεύθερους επαγγελματίες,
- έκτακτη εισφορά σε οχήματα μεγάλου κυβισμού, σκάφη και πισίνες,
- βαθμιαία εναρμόνιση του φόρου πετρελαίου θέρμανσης με το φόρο πετρελαίου κίνησης,
- αλλαγή στη δομή του ειδικού φόρου κατανάλωσης (ΕΦΚ) στον καπνό και συντόμευση του περιθωρίου καταβολής του, για τις εταιρείες από τις 56 στις 26 ημέρες,
- αύξηση του συντελεστή ΦΠΑ στην εστίαση από 13% σε 23% από 1/9/2011,
- ειδικό τέλος στις επιχειρήσεις που εξαιρούνται από τον αντικαπιναστικό νόμο,
- επιβολή ΕΦΚ στο φυσικό αέριο,
- αύξηση των τελών κυκλοφορίας οχημάτων,
- δήλωση ως ιδιωτικών των σκαφών αναψυχής που είχαν εικονικά χαρακτηριστεί ως επαγγελματικά και ρύθμιση για την εγγραφή τους στα αρχεία των φορολογικών αρχών,
- είσπραξη παραβόλων κατά την υποβολή αιτήσεων για ρύθμιση αυθαίρετων κτισμάτων και αλλαγών χρήσης ακινήτων και
- επιβολή έκτακτου ειδικού τέλους ηλεκτροδοτούμενων δομημένων επιφανειών.

Παράλληλα, οι εκτιμήσεις εσόδων για το 2011 συμπεριλαμβάνουν και την πλήρη απόδοση των μέτρων που τέθηκαν σε ισχύ ή θεσμοθετήθηκαν το 2010, με επίπτωση στο τρέχον έτος, τα οποία κυρίως είναι:

- αλλαγή φορολογικής κλίμακας για όλα τα φυσικά πρόσωπα,
- αλλαγή στη φορολογία των εταιρικών οχημάτων που διατίθενται στο προσωπικό,

- επέκταση του λογιστικού προσδιορισμού εισοδήματος σε νέες κατηγορίες επαγγελματιών,
- εισαγωγή τεκμηρίων φορολόγησης φυσικών προσώπων,
- φορολόγηση των κεφαλαίων που επαναπατρίζονται ή παραμένουν στο εξωτερικό,
- νέο πλαίσιο εκδίκασης των φορολογικών διαφορών,
- σχέδιο δράσης για την είσπραξη ληξιπρόθεσμων οφειλών,
- περαίωση εκκρεμών φορολογικών υποθέσεων,
- ειδική εισφορά σε επιχειρήσεις με μεγάλα κέρδη για τη χρήση του 2009,
- αλλαγή στο σύστημα φορολόγησης και διακίνησης πετρελαίου θέρμανσης,
- αυξήσεις των συντελεστών ΦΠΑ, αλλαγές στις υποκατηγορίες του και μείωση των συντελεστών σε φάρμακα και ξενοδοχειακές υπηρεσίες,
- επέκταση του ΦΠΑ σε νέες κατηγορίες επαγγελματιών
- η δυνατότητα καταβολής ΦΠΑ σε δόσεις,
- η αύξηση στο φορολογικό συντελεστή που επιβάλλεται στις χρηματιστηριακές συναλλαγές, από 1,5% σε 2%, από 1/4/2011,
- η εισαγωγή ΕΦΚ στην ηλεκτρική ενέργεια,
- η αύξηση του ΕΦΚ στα καύσιμα, τα ποτά και τα τσιγάρα,
- η είσπραξη εσόδων από τη χορήγηση αδειών τυχερών παιχνίτων,
- αύξηση των δικαστικών παραβόλων,
- έσοδα από την έκπτωση 3% επί της τιμής των φαρμάκων που προμηθεύονται τα ασφαλιστικά ταμεία και
- είσπραξη παραβόλων αιτήσεων αλλαγής χρήσης ημιυπαίθριων χώρων.

Άμεσοι φόροι

Από την άμεση φορολογία εκτιμάται ότι θα εισπραχθούν 20.677 εκατ. ευρώ εμφανίζοντας αύξηση κατά 2,2% συγκριτικά με τα αντίστοιχα έσοδα του 2010.

Τα έσοδα από το φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων αναμένεται να μειωθούν κατά 11,4% έναντι του 2010, κυρίως λόγω της επίπτωσης στην παρακράτηση φόρου εισοδήματος από τη νέα φορολογική κλίμακα και τη μείωση των συντάξεων, καθώς και της έκπτωσης φόρου από την εφαρμογή του μέτρου της συλλογής αποδείξεων. Τα έσοδα από τη φορολογία νομικών προσώπων εκτιμάται ότι θα εμφανίσουν μείωση 12,7% λόγω της μειωμένης κερδοφορίας των επιχειρήσεων κατά τη χρήση έτους 2010.

Αύξηση της τάξης του 1,1% αναμένεται στα έσοδα των ειδικών κατηγοριών, κυρίως λόγω των αυξημένων εσόδων από το φόρο στις ενδιάμεσες συναλλαγές ομολόγων. Τα έσοδα από φόρους στην περιουσία αναμένονται αυξημένα κατά 131,5% συγκριτικά με τα έσοδα του 2010, λόγω της επιβολής έκτακτου ειδικού τέλους ηλεκτροδοτούμενων δομημένων επιφανειών.

Μειωμένες κατά 28,7% εμφανίζονται έναντι του 2010 οι εισπράξεις από άμεσους φόρους παρελθόντων οικονομικών ετών (ΠΟΕ), διότι δεν περιλαμβάνουν πλέον ρυθμίσεις για την περαίωση ανέλεγκτων φορολογικών υποθέσεων. Επίσης, αντικατοπτρίζουν την καθυστέρηση είσπραξης του φόρου ακίνητης περιουσίας 2010.

Τα έσοδα από λοιπούς άμεσους φόρους αναμένονται αυξημένα κατά 81,0% λόγω της είσπραξης της ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης στα φυσικά πρόσωπα, της έκτακτης εισφοράς σε οχή-

ματα μεγάλου κυβισμού, σκάφη και πισίνες, του τέλους επιτηδεύματος και της έκτακτης εισφοράς σε κερδοφόρες επιχειρήσεις.

Έμμεσοι φόροι

Από την έμμεση φορολογία αναμένεται να εισπραχθούν 29.144 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας μείωση 6,1%, συγκριτικά με τα αντίστοιχα έσοδα του 2010.

Τα έσοδα από φόρους συναλλαγών εκτιμάται ότι θα μειωθούν κατά 3,5% έναντι του προηγούμενου έτους, αντικατοπτρίζοντας κυρίως την επίδραση της ύφεσης και της έλλειψης ρευστότητας στα έσοδα από ΦΠΑ.

Οι συνολικές εισπράξεις από φόρους κατανάλωσης εκτιμάται ότι θα μειωθούν κατά 12,1% έναντι του 2010, κυρίως λόγω των μειωμένων εισπράξεων ΕΦΚ στα πετρελαιοειδή προϊόντα, μετά την κατάργηση της προείσπραξης αυξημένου ΕΦΚ στο πετρέλαιο θέρμανσης και της εν συνεχεία επιστροφής του, καθώς και της αλλαγής στη διαδικασία είσπραξης των τελών κυκλοφορίας οχημάτων.

Τα έσοδα από έμμεσους φόρους ΠΟΕ αναμένονται αυξημένα κατά 62,5% λόγω του μέτρου της ρύθμισης των ιδιωτικών σκαφών αναψυχής που είχαν χαρακτηριστεί εικονικά ως επαγγελματικά, με την καταβολή του διαφυγόντος ΦΠΑ. Μειωμένα κατά 11,4% αναμένονται τα έσοδα από λοιπούς έμμεσους φόρους, κυρίως λόγω μειωμένων εισπράξεων από δασμούς που επιβάλλονται στις εισαγωγές.

Μη φορολογικά έσοδα

Τα μη φορολογικά έσοδα εκτιμάται ότι θα διαμορφωθούν στα 4.350 εκατ. ευρώ, εμφανίζοντας αύξηση 55,6% έναντι του προηγούμενου έτους, που οφείλεται κυρίως στην είσπραξη παραβόλων κατά τη διαδικασία τακτοποίησης των αυθαίρετων κτισμάτων και των ημιυπαίθριων χώρων και τις εισπράξεις από τις καταπτώσεις εγγυήσεων κ.λπ.

Μη τακτικά έσοδα

Τα έσοδα από καταργηθέντες ειδικούς λογαριασμούς εκτιμάται ότι θα ανέλθουν σε 992 εκατ. ευρώ. Τα έσοδα από το πρόγραμμα ενίσχυσης της ρευστότητας λόγω της χρηματοπιστωτικής κρίσης αναμένεται να διαμορφωθούν στα 894 εκατ. ευρώ, κυρίως λόγω των αυξημένων εσόδων από την προμήθεια παροχής εγγύησης του Δημοσίου σε δάνεια πιστωτικών ιδρυμάτων.

Επιστροφές αχρεωστήτως εισπραχθέντων εσόδων

Οι επιστροφές αχρεωστήτως εισπραχθέντων εσόδων αναμένεται να διαμορφωθούν στα 4.700 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας μείωση 11,7% έναντι του προηγούμενου έτους κυρίως λόγω της μείωσης επιστροφών ΦΠΑ και ΕΦΚ στα καύσιμα από την αλλαγή στο σύστημα φορολόγησης και διακίνησης πετρελαίου θέρμανσης και παρά τις αυξημένες επιστροφές εσόδων λόγω συμψηφισμού τους με υποχρεώσεις ιδιωτών και επιχειρήσεων προς το Δημόσιο.

1.2. Δαπάνες τακτικού προϋπολογισμού

Ανάλυση δαπανών κατά κατηγορίες

Οι συνολικές δαπάνες του τακτικού προϋπολογισμού συμπεριλαμβανομένων των δαπανών για πληρωμή τόκων, των δαπανών υλοποίησης των εξοπλιστικών προγραμμάτων του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας, των δαπανών επιχορήγησης νοσηλευτικών ιδρυμάτων για εξόφληση παλαιών οφειλών και των δαπανών για την πληρωμή των εγγυήσεων που εκτιμάται ότι θα καταπέσουν σε βάρος του Ελληνικού Δημοσίου για φορείς που έχουν κατηγοριοποιηθεί εντός και εκτός γενικής κυβέρνησης, προβλέπεται να διαμορφωθούν σε 71.170 εκατ. ευρώ το 2011, μειωμένες κατά 302 εκατ. ευρώ σε σχέση με τις εκτιμήσεις που έχουν περιληφθεί στο Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής (ΜΠΔΣ) για το ίδιο έτος λόγω μείωσης κυρίως στους ακόλουθους τομείς δαπανών:

- για μισθούς, κατά 115 εκατ. ευρώ,
- για επιχορηγήσεις νοσηλευτικών ιδρυμάτων, κατά 20 εκατ. ευρώ,
- για αποδόσεις στην ΕΕ, κατά 27 εκατ. ευρώ,
- για αποδιδόμενους πόρους, κατά 104 εκατ. ευρώ,
- για εξοπλιστικά προγράμματα του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας, κατά 400 εκατ. ευρώ.

Οι πρωτογενείς δαπάνες του τακτικού προϋπολογισμού προβλέπεται να διαμορφωθούν σε 51.839 εκατ. ευρώ το 2011, μειωμένες κατά 212 εκατ. ευρώ συγκριτικά με τις εκτιμήσεις του ΜΠΔΣ.

Για την επίτευξη των ανωτέρω αποτελεσμάτων, έχουν ληφθεί υπόψη:

- ο εξορθολογισμός του μισθολογικού κόστους μέσα από τη βελτιστοποίηση της κατανομής των ανθρώπινων πόρων και τον περιορισμό των προσλήψεων,
- η αύξηση των ωρών εργασίας από 37,5 σε 40 ώρες εβδομαδιαίως,
- η μείωση του αριθμού των συμβασιούχων ορισμένου χρόνου κατά 50%,
- ο περιορισμός των πρόσθετων παροχών μισθολογικού χαρακτήρα όπως υπερωρίες, αμοιβές για συμμετοχή σε επιτροπές και συμβούλια, αμοιβές για εργασία κατά τις νυχτερινές ώρες και εξαιρέσιμες ημέρες και
- ο περιορισμός των λειτουργικού χαρακτήρα δαπανών με τον εξορθολογισμό των προμηθειών των δημοσίων υπηρεσιών, των δαπανών για μισθώματα κτηρίων, τηλεπικοινωνιών κ.λπ.

Αποδοχές, συντάξεις και λοιπές πρόσθετες μισθολογικού χαρακτήρα παροχές

Οι δαπάνες για μισθούς εκτιμάται ότι θα ανέλθουν σε 13.881 εκατ. ευρώ το 2011, μειωμένες κατά 115 εκατ. ευρώ έναντι των αντίστοιχων εκτιμήσεων του ΜΠΔΣ.

Οι δαπάνες για καταβολή συντάξεων εκτιμάται ότι θα ανέλθουν σε 6.500 εκατ. ευρώ το 2011, αυξημένες κατά 242 εκατ. ευρώ έναντι των εκτιμήσεων του ΜΠΔΣ λόγω του αυξημένου αριθμού αποχωρήσεων κατά το 2010 και το 2011.

**Πίνακας 3.1 Κρατικός προϋπολογισμός
(σε εκατ. ευρώ)**

	2011		2012		Μεταβολή % 2012/2011
	Εκτιμήσεις ΜΠΔΣ	Εκτιμήσεις πραγμάσεων	Προβλέψεις ΜΠΔΣ	Προβλέψεις	
Τακτικός Προϋπολογισμός (ΤΠ)					
1. Καθαρά έσοδα ΤΠ (α+β-γ)	54.042	51.582	56.229	54.204	5,1
α. Τακτικά έσοδα (1+2+3+4)	55.592	54.356	57.668	55.890	2,8
1. Άμεσοι φόροι	20.554	20.677	21.711	23.637	14,3
2. Έμμεσοι φόροι	30.219	29.144	31.243	29.087	-0,2
3. Απολήψεις από ΕΕ	185	186	148	146	-21,5
4. Μη φορολογικά έσοδα	4.634	4.350	4.566	3.019	-30,6
β. Μη τακτικά έσοδα (1+2+3)	2.250	1.926	2.258	2.114	9,8
1. Έσοδα καταργηθέντων ειδικών λογαριασμών	1.113	992	1.129	880	-11,3
2. Έσοδα προγράμματος αντιμετώπισης της χρηματοπιστωτικής κρίσης	1.097	894	1.094	1.174	31,3
3. Έσοδα NATO	40	40	35	60	50,0
γ. Επιστροφές φόρων	3.800	4.700	3.697	3.800	-19,1
2. Δαπάνες ΤΠ (α+β+γ+δ+ε)	71.472	71.170	71.071	70.405	-1,1
α. Πρωτογενείς δαπάνες (1+2+3+4+5+6+7)	52.051	51.839	50.668	49.185	-5,1
1. Αποδοχές και λοιπές πρόσθετες παροχές	15.375	15.228	14.375	13.419	-11,9
2. Εισφορά στον ΕΟΠΥΥ				476	
3. Συντάξεις	6.258	6.500	6.471	6.577	1,2
4. Κοινωνική ασφάλιση και περιθαλψη	17.414	17.478	15.172	15.910	-9,0
5. Λειτουργικές και άλλες δαπάνες	7.261	7.304	7.509	7.344	0,6
6. Αποδιδόμενοι πόροι	5.162	5.058	5.622	4.459	-11,8
7. Αποθεματικό	580	270	1.520	1.000	
β. Καταπτώσεις εγγυήσεων	1.469	1.481	1.652	1.620	9,4
- Σε φορείς που έχουν κατηγοριοποιηθεί εντός γεν. κυβέρνησης	1.245	1.257	1.518	1.481	17,8
- Σε φορείς που έχουν κατηγοριοποιηθεί εκτός γενικής κυβέρνησης	224	224	134	139	-38,1
γ. Δαπάνες τόκων	16.002	16.300	16.900	17.900	9,8
δ. Πληρωμές στα νοσοκομεία για εξόφληση παλαιών οφειλών τους	450	450	350	400	-11,1
ε. Δαπάνες για εξοπλιστικά προγράμματα	1.500	1.100	1.500	1.300	18,2
3. Έλλειμμα ΤΠ (1-2)	-17.430	-19.587	-14.842	-16.202	-17,3
Πρόγραμμα Δημόσιων Επενδύσεων (ΠΔΕ)					
4. Έσοδα (α+β+γ)	3.925	3.322	4.615	4.860	46,3
α. Εισροές ΕΣΠΑ	3.192	2.927	3.616	4.271	45,9
β. Λοιπές εισροές	530	245	788	389	58,6
γ. Ίδια έσοδα	203	150	211	200	33,3
5. Δαπάνες	7.550	7.550	7.700	7.700	2,0
6. Έλλειμμα ΠΔΕ (4-5)	-3.625	-4.228	-3.085	-2.840	-32,8
7. Έλλειμμα κρατικού προϋπολογισμού (3+6)	-21.055	-23.815	-17.927	-19.042	-20,0
(% του ΑΕΠ)	-9,3%	-10,8%	-7,8%	-8,8%	
8. Πρωτογενές αποτέλεσμα (7-2γ)	-5.053	-7.515	-1.026	-1.142	-84,8
(% του ΑΕΠ)	-2,2%	-3,4%	-0,4%	-0,5%	
ΑΕΠ (αναθεωρημένο)	225.400	220.319	228.400	215.310	

Πίνακας 3.2 Ισοζύγιο γενικής κυβέρνησης σύμφωνα με τη μεθοδολογία του Ευρωπαϊκού Συστήματος Λογαριασμών ΕΣΛ-95 (ESA 1995)
(σε εκατ. ευρώ)

	2011		2012	
	Εκτιμήσεις ΜΠΔΣ	Εκτιμήσεις πραγμ/σεων	Προβλέψεις ΜΠΔΣ	Προβλέψεις
α. Έλλειμμα κρατικού προϋπολογισμού	-21.055	-23.815	-17.927	-19.042
β. Εθνικολογιστικές προσαρμογές κεντρικής κυβέρνησης	708	1.478	-1.371	26
Εξοπλιστικά προγράμματα (διαφορά τόκων πληρωμών-παραλαβών)	586	186	73	203
Αναμόρφωση μισθολογίου	0	150	0	-150
Έκτακτη εισφορά	0	1.000	0	-1.000
Ανεξόφλητες οφειλές κράτος	433	-150	433	300
Ανεξόφλητες υποχρεώσεις ΝΠΔΔ	0	-50	0	0
Επιστροφές φορολογικών εσόδων	0	48	0	0
Τόκοι (διαφορά ταμειακών και δεδουλευμένων τόκων)	443	450	-1.600	200
Ακυρώσεις Swaps	0	-42	0	0
Φορολογικά έσοδα	-363	-123	-125	-205
Πρόωρη ανανέωση αδειών και παραχωρήσεων	-500	-500	-171	-171
Διαφορά απαιτήσεων εισπράξεων από ΕΕ	426	397	-176	176
Προκαταβολές από ΕΕ	7	7	110	110
Λογαριασμοί Θησαυροφυλακίου	200	200	120	120
Πληρωμές με ειδικά ομόλογα	-420	-140	0	0
ΕΛΕΓΕΠ	-137	-117	-58	93
ΕΕΤΤ	40	40	30	30
Συμμετοχή σε αυξήσεις ΜΚ (επιδοτήσεις)	0	-35	0	0
Προσαρμογή στο έλλειμμα εγγυημένων δανείων (ΟΔΙΕ, ΕΑΒ και ΟΑ)	0	157	0	71
Εξοικονόμηση από εργασιακή εφεδρεία	0	0	0	250
Της προσαρμογές	-7	0	-7	0
γ. Ισοζύγιο κεντρικής κυβέρνησης κατά ΕΣΛ-95 (α+β)	-20.347	-22.337	-19.297	-19.015
(% του ΑΕΠ)	-9,0%	-10,1%	-8,4%	-8,8%
δ. Ισοζύγιο νομικών προσώπων πλην ΔΕΚΟ	1.235	944	1.151	974
ε. Ισοζύγιο επαναταξινομημένων εντός της γενικής κυβέρνησης ΔΕΚΟ	1.248	1.429	1.818	1.983
στ. Ισοζύγιο ΟΤΑ κατά ΕΣΛ-95	-148	35	568	133
Αποτελέσματα ΟΤΑ	-372	35	345	0
Εθνικολογιστικές προσαρμογές ΟΤΑ	225	0	223	133
ζ. Ισοζύγιο ΟΚΑ κατά ΕΣΛ-95	1.650	1.239	2.889	1.267
Αποτελέσματα ΟΚΑ	2.428	1.348	3.039	887
Εθνικολογιστικές προσαρμογές ΟΚΑ	-778	-109	-150	380
η. Αποτέλεσμα γενικής κυβέρνησης κατά ΕΣΛ-95	-16.361	-18.690	-12.871	-14.658
(% του ΑΕΠ)	-7,3%	-8,5%	-5,6%	-6,8%
θ. Στόχος προγράμματος οικονομικής πολιτικής		-17.100		-14.916
(% του ΑΕΠ)		-7,8%		-6,9%
ι. Πρωτογενές αποτέλεσμα γενικής κυβέρνησης κατά ΕΣΛ-95 (η-2γ του πίνακα 3.1)	-358	-2.390	4.029	3.242
(% του ΑΕΠ)	-0,2%	-1,1%	1,8%	1,5%
ΑΕΠ (αναθεωρημένο)	225.400	220.319	228.400	215.310

**Πίνακας 3.3 Έσοδα τακτικού προϋπολογισμού
(σε εκατ. ευρώ)**

	2010	2011		2012		Μεταβολή %	
	Πραγμ/σεις	ΜΠΔΣ	Εκτιμήσεις πραγ/σεων	ΜΠΔΣ	Προβλέψεις	2011/2010	2012/2011
A. Τακτικά έσοδα (I+ II + III + IV)	54.381	55.592	54.356	57.668	56.368	0,0	2,8
I. Άμεσοι φόροι	20.224	20.554	20.677	21.711	24.115	2,2	14,3
Φόρος εισοδήματος	14.288	12.656	12.837	14.860	14.584	-10,2	11,4
Φυσικών προσώπων	9.398	8.313	8.330	11.101	10.902	-11,4	27,5
Νομικών προσώπων	3.167	2.660	2.765	2.059	2.157	-12,7	-22,0
Ειδικών κατηγοριών	1.722	1.683	1.742	1.700	1.525	1,1	-12,5
Φόροι στην περιουσία	487	732	1.128	1.182	3.781	131,5	217,6
Άμεσοι φόροι ΠΟΕ	2.874	2.724	2.050	2.282	2.050	-28,7	0,0
Λοιποί άμεσοι φόροι	2.575	4.442	4.662	3.387	3.700	81,0	-20,6
II. Έμμεσοι φόροι	31.042	30.219	29.144	31.243	29.087	-6,1	-0,2
Φόροι συναλλαγών	18.495	18.372	17.855	19.160	17.608	-3,5	-1,7
ΦΠΑ	17.374	17.361	16.900	17.997	16.560	-2,7	-2,3
πετρελαιοειδών	2.653	2.587	2.900	2.576	2.850	9,3	-3,4
καπνού	779	785	840	794	810	7,9	-3,6
λοιπών	13.943	13.989	13.160	14.627	12.900	-5,6	-2,0
Λοιποί φόροι συναλλαγών	1.121	1.011	955	1.163	1.048	-14,8	9,7
(μεταβίβαση κεφαλαίων)	(702)	(612)	(550)	(775)	(650)	(-21,6)	(18,2)
(χαρτόσημο)	(414)	(399)	(362)	(388)	(355)	(-12,7)	(-1,9)
Φόροι κατανάλωσης	11.822	10.813	10.395	11.198	10.629	-12,1	2,7
Φόρος ασφαλίσεων	404	389	400	378	400	-0,9	0,0
Τέλος ταξινόμησης οχημάτων	249	170	114	165	143	-54,3	25,4
ΕΦΚ ενεργειακών προϊόντων	5.698	4.698	4.681	4.931	4.950	-17,9	6,8
Λοιποί ΕΦΚ (καπνού κ.λπ.)	3.382	3.629	3.558	3.650	3.455	5,2	-2,9
Τέλη κυκλοφορίας οχημάτων	1.591	1.343	1.273	1.306	1.272	-20,0	0,0
Λοιποί φόροι κατανάλωσης	498	584	370	768	409	-25,7	10,4
Έμμεσοι φόροι ΠΟΕ	340	608	552	467	499	62,5	-9,7
Λοιποί έμμεσοι	385	426	341	418	352	-11,4	3,1
(για ΕΕ)	(208)	(206)	(192)	(204)	(184)	(-7,8)	(-3,7)
Σύνολο φορολογικών εσόδων (I+II)	51.266	50.773	49.820	52.954	53.202	-2,8	5,8
III. Απολήψεις από ΕΕ	320	185	186	148	146	-41,9	-21,5
IV. Λοιπά μη φορολογικά έσοδα	2.795	4.634	4.350	4.566	3.019	55,6	-30,6
Σύνολο μη φορολογικών εσόδων (III+IV)	3.115	4.819	4.536	4.714	3.166	45,6	-30,2
B. Μη τακτικά έσοδα	1.797	2.250	1.926	2.258	2.114	7,1	9,8
I. Έσοδα καταργηθέντων ειδικών λογαριασμών	1.139	1.113	992	1.129	880	-12,9	-11,3
II. Έσοδα προγράμματος ενίσχυσης της ρευστότητας λόγω της χρηματοπιστωτικής κρίσης	635	1.097	894	1.094	1.174	40,8	31,3
III. Έσοδα από NATO	24	40	40	35	60		
Γ. Γενικό σύνολο εσόδων (A + B)	56.178	57.842	56.282	59.926	58.004	0,2	3,1
Δ. Επιστροφές εσόδων	5.322	3.800	4.700	3.697	3.800	-11,7	-19,1
Ε. Καθαρά έσοδα (Γ – Δ)	50.857	54.042	51.582	56.229	54.204	1,4	5,1

**Πίνακας 3.4 Δαπάνες τακτικού προϋπολογισμού κατά κατηγορίες
(σε εκατ. ευρώ)**

Κατηγορία δαπάνης	2011		2012		Μεταβολή % 2012/2011
	Εκτιμήσεις ΜΠΔΣ	Εκτιμήσεις πραγ/σεων	Προβλέψεις ΜΠΔΣ	Προβλέψεις	
A. ΑΠΟΔΟΧΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΞΕΙΣ (1+2+3)	21.633	21.728	20.846	20.472	-5,8
1. Κεντρικής διοίκησης	18.485	18.618	17.902	17.581	-5,6
Μισθοί	11.371	11.261	10.643	10.219	-9,3
Εργοδοτική εισφορά υπέρ ΕΟΠΥΥ				476	
Συντάξεις	6.258	6.500	6.471	6.577	1,2
Αμοιβές ωρομισθίων εκπαιδευτικών Υπ. Παιδείας	31	18	31	18	-1,4
Λοιπές παροχές	284	311	234	292	-6,0
Πρόσθετες παροχές καταργηθέντων ειδικών λογαριασμών	542	528	524	0	-100,0
2. Νοσοκομείων, ιδρυμάτων πρόνοιας, νπδδ	3.098	3.110	2.914	2.861	-8,0
Μισθοί προσωπικού νοσηλευτικών ιδρυμάτων	2.304	2.317	2.200	2.122	-8,4
Εφημερίες ιατρών ΕΣΥ	400	384	400	400	4,1
Λοιπές παροχές προσωπικού νοσηλευτικών ιδρυμάτων	103	123	23	83	-32,9
Ιδρυμάτων πρόνοιας, κλήρος και λοιπά νπδδ	291	285	291	257	-10,0
3. Νέες προσλήψεις	50	0	30	30	
B. ΑΣΦΑΛΙΣΗ, ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ, ΚΟΙΝ. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ (4+5+6+7)	17.414	17.478	15.172	15.910	-9,0
4. Δαπάνες περιθαλψης	61	62	61	62	0,1
5. Επιχορηγήσεις ασφαλιστικών ταμείων	14.783	14.853	12.551	13.405	-9,8
ΟΓΑ	4.600	4.600	3.360	3.360	-27,0
ΙΚΑ	2.910	3.698	2.303	2.158	-41,6
ΕΟΠΥΥ	0	0	1.370	1.295	
ΟΠΑΔ	1.120	1.320	870	0	-100,0
NAT	1.130	1.130	1.000	1.000	-11,5
ΟΑΕΕ	800	891	800	800	-10,2
ΤΑΠ-ΟΤΕ	550	550	550	550	0,0
ΟΑΕΔ	1.064	764	500	500	-34,6
Αντιπαροχή έναντι περιουσίας στους τομείς ασφάλισης ΔΕΗ	600	600	600	600	0,0
ΕΚΑΣ (πλην συνταξιούχων Δημοσίου)	890	890	715	715	-19,7
Κοινωνική χρηματοδότηση	400	400	337	320	-20,0
Λοιπά ασφαλιστικά ταμεία	28	10	26	26	164,0
Λοιπές δαπάνες ασφάλισης	691	0	120	2.080	
6. Λοιπές δαπάνες περιθαλψης (επιχορήγηση νοσηλευτικών ιδρυμάτων για εξόφληση προμηθευτών)	1.200	1.180	1.150	1.050	-11,0
7. Κοινωνική προστασία	1.370	1.383	1.410	1.394	0,7
Επιδόματα πολυτέκνων	700	700	700	695	-0,7
Ασφαλιστικό Κεφάλαιο Αλληλεγγύης Γενεών	575	575	627	579	0,8
Λοιπές εισοδηματικές ενισχύσεις	95	108	83	119	10,0
Γ. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ (8+9+10+11)	7.261	7.304	7.509	7.344	0,6
8. Επιχορηγήσεις φορέων	1.716	1.796	1.863	1.855	3,3
Συγκοινωνιακοί φορείς	446	446	445	445	-0,2
Εισφορές σε διεθνείς οργανισμούς	128	148	123	119	-19,8
Λοιπές επιχορηγήσεις	1.142	1.202	1.295	1.292	7,5
9. Καταναλωτικές δαπάνες	2.318	2.318	2.148	2.151	-7,2
Μετακινήσεις	303	318	302	298	-6,4
Λειτουργικές	823	827	784	833	0,6
Προμήθειες	650	638	615	617	-3,3
Διάφορες άλλες δαπάνες	503	495	413	345	-30,4
Δαπάνες NATO (από ειδικά έσοδα)	40	40	35	60	50,0
10. Αντικριζόμενες δαπάνες	3.110	3.083	3.333	3.225	4,6
Αποδόσεις στην ΕΕ	2.355	2.328	2.560	2.442	4,9
Επιδότησεις γεωργίας	755	755	773	783	3,8
11. Υπό κατανομή	117	107	165	112	4,5
Νέα προγράμματα και λοιπές δαπάνες	70	62	137	82	32,5
Δαπάνες καταργηθέντων ειδικών λογαριασμών	27	26	28	31	18,4
Δαπάνες εκλογών	20	20			-100,0
Δ. ΑΠΟΔΙΔΟΜΕΝΟΙ ΠΟΡΟΙ	5.162	5.058	5.622	4.459	-11,8
E. ΑΠΘΘΕΜΑΤΙΚΟ	580	270	1.520	1.000	270,4
I. ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΩΤΟΓΕΝΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΤΠ (A+B+Γ+Δ+E)	52.051	51.839	50.668	49.185	-5,1
II. Επιχορήγηση νοσηλευτικών ιδρυμάτων για την εξόφληση μέρους παλαιών οφειλών τους	450	450	350	400	-11,1
III. ΤΟΚΟΙ	16.002	16.300	16.900	17.900	9,8
IV. ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΩΤΟΓΕΝΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΤΠ, ΤΟΚΩΝ κ.λπ. (I + II + III)	68.503	68.589	67.919	67.485	-1,6
V. Εξοπλιστικά προγράμματα Υπ. Εθνικής Άμυνας	1.500	1.100	1.500	1.300	18,2
VI. Καταπτώσεις εγγυήσεων για φορείς κ.λπ. εκτός γεν. κυβέρνησης	224	224	134	139	-38,1
VII. ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΠΑΝΩΝ ΤΠ (πλην χρεολυσίων, αυξήσεων ΜΚ και καταπτώσεων εγγυήσεων για λογαριασμών φορέων εντός γενικής κυβέρνησης)	70.227	69.913	69.553	68.924	-1,4
12. Καταπτώσεις εγγυήσεων για λογαριασμό φορέων εντός γεν. κυβέρνησης	1.245	1.257	1.518	1.481	17,8
VIII. ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΠΑΝΩΝ ΤΠ (VII + 12)	71.472	71.170	71.071	70.405	-1,1

Ασφάλιση, περίθαλψη και κοινωνική προστασία

Οι δαπάνες αυτές εκτιμάται ότι θα διαμορφωθούν σε 17.478 εκατ. ευρώ το 2011 αυξημένες μόλις κατά 64 εκατ. ευρώ σε σχέση με την αντίστοιχη εκτίμηση στο ΜΠΔΣ.

Οι δαπάνες επιχορηγήσεων σε νοσηλευτικά ιδρύματα για εξόφληση υποχρεώσεων αναμένεται ότι θα διαμορφωθούν σε 1.180 εκατ. ευρώ το 2011, μειωμένες κατά 20 εκατ. από το σχεδιασμό του ΜΠΔΣ.

Η πρόβλεψη που είχε περιληφθεί στο ΜΠΔΣ για την πληρωμή υποχρεώσεων προηγούμενων ετών των νοσηλευτικών ιδρυμάτων (450 εκατ. ευρώ) παραμένει αμετάβλητη.

Επιχορηγήσεις, λειτουργικές και λοιπές καταναλωτικές δαπάνες

Οι δαπάνες αυτές εκτιμάται ότι θα διαμορφωθούν σε 7.304 εκατ. ευρώ το 2011 αυξημένες κατά 43 εκατ. ευρώ έναντι των προβλέψεων του ΜΠΔΣ. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται κυρίως στην αύξηση των εκτιμώμενων δαπανών για υποχρεωτικές εισφορές σε διεθνείς οργανισμούς.

Αποδιδόμενοι πόροι

Οι δαπάνες αυτές παρουσιάζονται μειωμένες κατά 104 εκατ. ευρώ το 2011 σε σύγκριση με τη σχετική εκτίμηση ΜΠΔΣ για το ίδιο έτος κυρίως λόγω της αντίστοιχης μείωσης των εκτιμώμενων καθαρών εσόδων του τακτικού προϋπολογισμού.

Δαπάνες τόκων

Οι δαπάνες σε ταμειακή βάση για πληρωμή τόκων εκτιμάται ότι το 2011 θα ανέλθουν σε 16.300 εκατ. ευρώ παρουσιάζοντας αύξηση κατά 298 εκατ. ευρώ σε σχέση με την αντίστοιχη πρόβλεψη του ΜΠΔΣ.

Δαπάνες για υλοποίηση εξοπλιστικών προγραμμάτων Υπουργείου Εθνικής Άμυνας

Οι δαπάνες σε ταμειακή βάση για την υλοποίηση των εξοπλιστικών προγραμμάτων του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας εκτιμάται ότι θα ανέλθουν σε 1.100 εκατ. ευρώ το 2011, μειωμένες κατά 400 εκατ. ευρώ σε σχέση με εκείνες που περιλαμβάνονται στο ΜΠΔΣ.

1.3. Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων

Στο ΠΔΕ 2011, δόθηκε έμφαση στην ταχεία έναρξη των δράσεων του ΕΣΠΑ με στόχο την άμεση υλοποίηση από τους φορείς ώστε να επιτευχθεί ο στόχος των εσόδων από τα διαρθρωτικά ταμεία. Χρηματοδοτήθηκαν επίσης έργα της προγραμματικής περιόδου 2000-2006, των Κοινοτικών Πρωτοβουλιών (κλείσιμο Γ΄ ΚΠΣ) και των έργων του Ταμείου Συνοχής με στόχο την έγκαιρη ολοκλήρωσή τους.

Οι πληρωμές του ΠΔΕ μέχρι το τέλος του 2011 εκτιμάται ότι θα ανέλθουν συνολικά σε 7.550 εκατ. ευρώ, από τα οποία 6.200 εκατ. ευρώ θα διατεθούν για έργα συγχρηματοδοτούμενα και από πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τα υπόλοιπα 1.350 εκατ. ευρώ για έργα που χρηματοδοτούνται αμιγώς από εθνικούς πόρους.

2. Κρατικός προϋπολογισμός έτους 2012

2.1. Τακτικός προϋπολογισμός

Έσοδα

Στόχος της πολιτικής της Κυβέρνησης για το οικονομικό έτος 2012 είναι η διασφάλιση και ενίσχυση την είσπραξης των εσόδων του Δημοσίου, ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι που έχουν τεθεί στο Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα Δημοσιονομικής Πολιτικής.

Στην κατεύθυνση αυτή θετική επίδραση στα έσοδα αναμένεται από:

- την πλήρη εφαρμογή του μέτρου της μείωσης του αφορολόγητου ορίου στο εισόδημα των φυσικών προσώπων από 12.000 σε 5.000 ευρώ,
- την κατάργηση του μέτρου της έκπτωσης φόρου σε ποσοστό 10% επί του επιπλέον ποσού από το αφορολόγητο που συγκεντρώνεται με την προσκόμιση αποδείξεων,
- την επαναξιολόγηση και κατάργηση ορισμένων φορολογικών απαλλαγών και εξαιρέσεων,
- τη διεύρυνση των τεκμηρίων φορολόγησης σε όλους τους φορολογούμενους,
- τη συνέχιση της είσπραξης εσόδων από το τέλος επιτηδεύματος στους ελεύθερους επαγγελματίες που έχει επιβληθεί από το έτος 2011,
- την αλλαγή στο φόρο ακίνητης περιουσίας, με τη μείωση του αφορολόγητου ορίου και την αύξηση των αντικειμενικών αξιών,
- τη συνέχιση της είσπραξης της ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης για την καταπολέμηση της ανεργίας, που είναι ήδη σε ισχύ από το προηγούμενο έτος,
- την επιβολή έκτακτης εισφοράς στις επιχειρήσεις με μεγάλη κερδοφορία τη χρήση έτους 2010,
- την πλήρη εφαρμογή της ειδικής ρύθμισης για τα ιδιωτικά σκάφη, με παύση της ισχύος της άδειας επαγγελματικού πλοίου αναψυχής,
- την πλήρη απόδοση του μέτρου της αλλαγής στον τρόπο υπολογισμού του ΕΦΚ στον καπνό,
- την πλήρη εφαρμογή της αύξησης του συντελεστή ΕΦΚ στο πετρέλαιο εσωτερικής καύσης (diesel) θέρμανσης σε 60 ευρώ το χιλιόλιτρο για τα φυσικά πρόσωπα και στην εξομώιση του εν λόγω συντελεστή με εκείνο του πετρελαίου εσωτερικής καύσης (diesel) κίνησης για τις επιχειρήσεις,
- τη συνέχιση της είσπραξης της ειδικής εισφοράς κοινωνικής αλληλεγγύης από τα φυσικά πρόσωπα, και για τα εισοδήματα που θα αποκτηθούν στο 2011,
- την πλήρη απόδοση του μέτρου αύξησης του συντελεστή ΦΠΑ στην εστίαση από 13% σε 23%,
- την πλήρη εφαρμογή του μέτρου επιβολής ΕΦΚ στο φυσικό αέριο,
- την πλήρη εφαρμογή του σχεδίου δράσης για την είσπραξη ανείσπρακτων οφειλών προς το Δημόσιο, καθώς και
- την πλήρη απόδοση του νέου πλαισίου εκδίκασης φορολογικών διαφορών.

Η ενίσχυση των εσόδων, αναμένεται και από τις πρόσθετες δημοσιονομικές παρεμβάσεις, οι οποίες περιλαμβάνουν:

- τη μείωση ή και κατάργηση ορισμένων πρόσθετων φορολογικών απαλλαγών και εξαιρέσεων,

- την πλήρη απόδοση του έκτακτου ειδικού τέλους ηλεκτροδοτούμενων δομημένων επιφανειών (ΤΗΔΕ), που είναι σε ισχύ από το 2011 και
- την εξίσωση του συντελεστή του ΕΦΚ στο πετρέλαιο (diesel) θέρμανσης με εκείνο του πετρελαίου (diesel) κίνησης, από τον Οκτώβριο του 2012.

Τέλος, αρνητικές επιπτώσεις αναμένονται στα έσοδα από την πλήρη εφαρμογή των μέτρων που αφορούν στο ενιαίο μισθολόγιο και στις επιμέρους μειώσεις των συνταξιοδοτικών παροχών.

Οι προβλέψεις του προϋπολογισμού εσόδων για το οικονομικό έτος 2012 βασίζονται στην εκτιμώμενη ονομαστική μείωση του ΑΕΠ, στην ελαστικότητα των φορολογικών εσόδων, στις προαναφερόμενες φορολογικές ρυθμίσεις, καθώς και σε επιμέρους παράγοντες που επηρεάζουν τις διάφορες κατηγορίες εσόδων.

Τα έσοδα, προ μείωσης επιστροφών, για το οικονομικό έτος 2012 (πίνακας 3.3) προβλέπεται να διαμορφωθούν στα 58.004 εκατ. ευρώ, σημειώνοντας αύξηση κατά 3,1% έναντι του 2011.

Η αύξηση αυτή, είναι αποτέλεσμα συγκεκριμένων παρεμβάσεων, οι οποίες ελήφθησαν προκειμένου να αντισταθμιστεί η σημαντική επίπτωση της ύφεσης της οικονομίας στα έσοδα του Δημοσίου.

Άμεσοι φόροι

Τα έσοδα από την άμεση φορολογία προβλέπεται να διαμορφωθούν στα 23.637 εκατ. ευρώ εμφανίζοντας αύξηση κατά 14,3% έναντι του 2011.

Τα έσοδα από το φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων προβλέπονται αυξημένα κατά 27,5% λόγω της κατάργησης πολλών φοροαπαλλαγών και της πλήρους εφαρμογής των τεκμηρίων φορολόγησης, αλλά και της σημαντικής μείωσης του αφορολόγητου ορίου στην κλίμακα φορολογίας εισοδήματος στα 5.000 ευρώ.

Τα έσοδα από το φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων αναμένονται μειωμένα κατά 22% λόγω των σημαντικών επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης στην κερδοφορία των επιχειρήσεων, αλλά και λόγω της μείωσης του συντελεστή φορολόγησης των αδιανέμητων κερδών από 24% σε 20% για τη χρήση 2011.

Μείωση της τάξης του 12,5% αναμένεται στα έσοδα των ειδικών κατηγοριών, κυρίως λόγω των μειωμένων εισπράξεων που αναμένονται από την παρακράτηση φόρου για τους δεδουλευμένους τόκους των ομολόγων που μεταβιβάζονται πριν από τη λήξη τους και εμφανίζονται στην εν λόγω κατηγορία. Τα έσοδα αυτά, ήταν ιδιαίτερα αυξημένα το έτος 2011.

Τα έσοδα από φόρους στην περιουσία εμφανίζονται σημαντικά ενισχυμένα το έτος 2012, αφενός διότι το 2011 δεν εισπράττονται καθόλου έσοδα από το φόρο ακίνητης περιουσίας του οικείου έτους για τα φυσικά πρόσωπα, εξαιτίας τεχνικών προβλημάτων και αφετέρου λόγω της πλήρους απόδοσης του μέτρου της επιβολής του ειδικού τέλους στην ακίνητη περιουσία, μέσω των λογαριασμών της ΔΕΗ, το οποίο εκτιμάται να ενισχύσει τα έσοδα της εν λόγω κατηγορίας κατά 2.900 εκατ. ευρώ.

Από άμεσους φόρους ΠΟΕ προβλέπεται να εισπραχθούν 2.050 εκατ. ευρώ, στα ίδια επίπεδα με το 2011.

Τα έσοδα από λοιπούς άμεσους φόρους προβλέπονται μειωμένα κατά 20,6%, λόγω της απουσίας εσόδων από τις εισφορές για την υγειονομική περίθαλψη των ασφαλισμένων του Δημοσίου, οι οποίες από 1/1/2012 θα εισπράττονται από το νεοσυσταθέντα Εθνικό Οργανισμό Παροχών Υπηρεσιών Υγείας (ΕΟΠΥΥ).

Έμμεσοι φόροι

Τα έσοδα από την έμμεση φορολογία προβλέπεται να διαμορφωθούν στα 29.087 εκατ. ευρώ, μειωμένα κατά 0,2% σε σχέση με τα αντίστοιχα έσοδα του 2011.

Τα έσοδα από τον ΦΠΑ αναμένεται να εμφανίσουν μείωση 2,3% και να ανέλθουν σε 16.510 εκατ. ευρώ. Οι αρνητικές επιπτώσεις της ύφεσης στα επίπεδα της κατανάλωσης, αναμένεται να μετριαστούν λόγω της πλήρους εφαρμογής του μέτρου αύξησης του συντελεστή ΦΠΑ στην εστίαση και στην αναγκαστική είσπραξη των ληξιπρόθεσμων οφειλών.

Τα έσοδα από λοιπούς φόρους συναλλαγών προβλέπεται να ανέλθουν στα 1.048 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 9,7%, λόγω της θετικής επίδρασης από την αύξηση των αντικειμενικών αξιών στα έσοδα από τις μεταβιβάσεις ακινήτων.

Τα έσοδα από φόρους κατανάλωσης αναμένεται να ανέλθουν σε 10.679 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 2,7% συγκριτικά με το προηγούμενο έτος, λόγω της πλήρους απόδοσης της αύξησης του ΕΦΚ στον καπνό, καθώς και της περαιτέρω αύξησης του ΕΦΚ στο πετρέλαιο (diesel) θέρμανσης.

Από έμμεσους φόρους ΠΟΕ προβλέπονται μειωμένα έσοδα λόγω της απουσίας εσόδων προερχόμενων από την περαίωση ανέλεγκτων φορολογικών υποθέσεων που εμφανίστηκαν στα έσοδα των ετών 2010 και 2011.

Τα έσοδα από λοιπούς έμμεσους φόρους προβλέπεται να αυξηθούν κατά 3,1%.

Μη φορολογικά έσοδα

Τα μη φορολογικά έσοδα αναμένεται να εμφανίσουν μείωση 30,2% έναντι του 2011 και να διαμορφωθούν σε 3.166 εκατ. ευρώ, λόγω της απουσίας εσόδων που εμφανίστηκαν στο 2011 αλλά δεν επαναλαμβάνονται στο έτος 2012. Τέτοιες περιπτώσεις είναι τα έσοδα από τα παράβολα για την υπαγωγή στη ρύθμιση αυθαιρέτων, οι καταπτώσεις εγγυήσεων φορέων εντός και εκτός γενικής κυβέρνησης, καθώς και μερίσματα οργανισμών, οι μετοχές των οποίων μεταβιβάζονται στο Ταμείο Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου ΑΕ.

Μη τακτικά έσοδα

Τα έσοδα από καταργηθέντες ειδικούς λογαριασμούς προβλέπεται να διαμορφωθούν σε 880 εκατ. ευρώ, εμφανίζοντας μείωση 11,3% έναντι του προηγούμενου έτους, λόγω της μη εμφάνισης, πλέον, στα έσοδα του κρατικού προϋπολογισμού, του μερίσματος της ΟΠΑΠ ΑΕ. Τα έσοδα από το πρόγραμμα ενίσχυσης της ρευστότητας λόγω της χρηματοπιστωτικής κρίσης αναμένεται να ανέλθουν σε 1.174 εκατ. ευρώ, και τα έσοδα από ΝΑΤΟ σε 60 εκατ. ευρώ.

Επιστροφές αχρεωστήτως εισπραχθέντων εσόδων

Οι επιστροφές αχρεωστήτως εισπραχθέντων εσόδων το έτος 2012 προβλέπεται να διαμορφωθούν στα 3.800 εκατ. ευρώ, και να επιστρέψουν στα φυσιολογικά, για το μέγεθος των εισπράξεων, επίπεδα, δεδομένου ότι δεν θα επαναληφθούν το έτος 2012, οι αυξημένοι συμψηφισμοί επιστροφών με οφειλές προς το Δημόσιο, που είχαν συγκυριακό χαρακτήρα και έγιναν στο προηγούμενο έτος.

2.2 Δαπάνες

Ανάλυση δαπανών κατά κατηγορία

Οι συνολικές δαπάνες του τακτικού προϋπολογισμού προβλέπεται να διαμορφωθούν σε 70.405 εκατ. ευρώ το 2012 μειωμένες κατά 666 εκατ. ευρώ σε σχέση με τις αντίστοιχες προβλέψεις που έχουν περιληφθεί στο ΜΠΔΣ έτους 2012 και κατά 765 εκατ. ευρώ σε σχέση με τις εκτιμήσεις του 2011.

Επισημαίνεται ότι η προαναφερθείσα μείωση προκύπτει ως αποτέλεσμα της εφαρμογής δραστικών μέτρων περιστολής δαπανών τα οποία υπερκαλύπτουν τη σημαντική αύξηση των δαπανών για πληρωμή τόκων σε ταμιακή βάση (1.000 εκατ. ευρώ)

Οι πρωτογενείς δαπάνες του τακτικού προϋπολογισμού, προβλέπεται να διαμορφωθούν σε 49.185 εκατ. ευρώ το 2012, μειωμένες κατά 1.483 εκατ. ευρώ συγκριτικά με τις αντίστοιχες εκτιμήσεις του ΜΠΔΣ και κατά 2.654 με εκείνες του 2011.

Ο προγραμματισμός των δαπανών του 2012 έχει σχεδιασθεί με γνώμονα τη μείωση των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων (πέραν των 90 ημερών από την καθορισμένη ημερομηνία εξόφλησης) και τον περιορισμό των απλήρωτων υποχρεώσεων (κάτω από ενενήντα ημέρες) στο χαμηλότερο δυνατό ύψος.

Προκειμένου να καταστεί εφικτή η επίτευξη των ανωτέρω αποτελεσμάτων, έχει ληφθεί υπόψη η εφαρμογή μιας σειράς μέτρων που στοχεύουν:

- στην αναπροσαρμογή της μισθολογικής δαπάνης με την εφαρμογή του νέου μισθολογίου, την αύξηση των ωρών εργασίας, τη μείωση του αριθμού των συμβασιούχων και την εφαρμογή περιορισμών στη διενέργεια νέων προσλήψεων,
- στη δραστική μείωση των λοιπών πρόσθετων παροχών μισθολογικού χαρακτήρα,
- στον εξορθολογισμό των δαπανών υγείας και ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης,
- στο συστηματικό επανέλεγχο και τη μείωση των κονδυλίων επιχορηγήσεων, αποδόσεων και εν γένει μεταβιβάσεων του κρατικού προϋπολογισμού, σε φορείς και νομικά πρόσωπα,
- στον περιορισμό των λειτουργικού χαρακτήρα δαπανών με ιδιαίτερη έμφαση στις δαπάνες που αφορούν:
  - μετακινήσεις προσωπικού,
  - μισθώματα κτηρίων,
  - προμήθειες κ.λπ.

Επιχειρώντας μια περισσότερο αναλυτική προσέγγιση στις ανωτέρω δαπάνες κατά κύρια κατηγορία, σημειώνονται τα ακόλουθα:

Αποδοχές, συντάξεις και λοιπές πρόσθετες μισθολογικού χαρακτήρα παροχές

- Η εκτίμηση της μισθολογικής δαπάνης για το 2012 εμφανίζεται μειωμένη κατά 550 εκατ. ευρώ σε σύγκριση με τη σχετική εκτίμηση του ΜΠΔΣ. Συγκεκριμένα, εκτιμάται ότι θα ανέλθει σε 12.615 εκατ. ευρώ έναντι 13.164 εκατ. ευρώ που περιλαμβάνεται στο ΜΠΔΣ.

Η διαμόρφωση των εξοικονομήσεων στο ύψος των ανωτέρω δαπανών, εκτιμάται ότι θα επιτευχθεί ως αποτέλεσμα:

- της αύξησης του ωραρίου εργασίας από 37,5 σε 40 ώρες την εβδομάδα,
- της μείωσης του αριθμού των συμβασιούχων ορισμένου χρόνου κατά 50% το 2011 (επίπτωση στο 2012) και κατά 10% το 2012,
- της επιβράδυνσης του ρυθμού λήψης της μισθολογικής ωρίμανσης από τους υπαλλήλους του Δημοσίου,
- της κατάργησης σημαντικού αριθμού κενών οργανικών θέσεων και του επαναπροσδιορισμού των θέσεων ευθύνης,
- της αναπροσαρμογής του αριθμού των εισακτέων στις παραγωγικές σχολές των ενόπλων δυνάμεων και των σωμάτων ασφαλείας,
- της καθιέρωσης της δυνατότητας ελαστικών μορφών απασχόλησης στο Δημόσιο και της δυνατότητας παροχής αδειών άνευ αποδοχών στο προσωπικό για εργασία εκτός του Δημοσίου.

Λόγω της εφαρμογής των συμπληρωματικών μέτρων για τον περιορισμό του μισθολογικού κόστους η εξοικονόμηση συγκριτικά με την αντίστοιχη δαπάνη έτους 2011 ανέρχεται σε 1.267 εκατ. ευρώ.

- Οι δαπάνες για καταβολή συντάξεων αυξάνονται κατά 106 εκατ. ευρώ σε σύγκριση με τη σχετική εκτίμηση του ΜΠΔΣ και κατά 77 σε σχέση με την εκτίμηση πραγματοποιήσεων για το έτος 2011. Συγκεκριμένα, εκτιμάται ότι θα ανέλθουν σε 6.577 εκατ. ευρώ έναντι 6.471 εκατ. ευρώ που έχουν προβλεφθεί στο ΜΠΔΣ αντίστοιχα, ως αποτέλεσμα των νέων ρυθμίσεων που τέθηκαν σε εφαρμογή, οι οποίες εκτιμάται ότι θα επιφέρουν αύξηση στον αριθμό των συνταξιούχων.
- Η δαπάνη για καταβολή πρόσθετων παροχών μισθολογικού χαρακτήρα εκτιμάται ότι θα μειωθεί κατά 406 εκατ. ευρώ έναντι της σχετικής εκτίμησης στο ΜΠΔΣ και κατά 572 εκατ. ευρώ σε σχέση με την αντίστοιχη εκτίμηση για το 2011. Συγκεκριμένα, εκτιμάται ότι θα περιοριστούν σε 775 εκατ. ευρώ έναντι 1.180 εκατ. ευρώ που περιλαμβάνονται στο ΜΠΔΣ και 1.347 σε σχέση με το 2011.

Η διαμόρφωση των εξοικονομήσεων στο ύψος των ανωτέρω δαπανών, εκτιμάται ότι θα επιτευχθεί ως αποτέλεσμα της εφαρμογής των πολιτικών μείωσης των δαπανών για καταβολή πρόσθετων αποζημιώσεων για:

- συμμετοχή σε αμειβόμενες επιτροπές και συμβούλια,
- υπερωριακή εργασία, για εργασία κατά τις νυχτερινές ώρες και τις εξαιρέσιμες ημέρες, καθώς και για εργασία πέραν του πενθημέρου την εβδομάδα,
- καταβολή πρόσθετων παροχών και επιδομάτων από καταργηθέντες με το ν.3697/2008 ειδικούς λογαριασμούς και
- καταβολή των πάσης φύσεως λοιπών πρόσθετων και παρεπόμενων παροχών.

Ασφάλιση, περίθαλψη και κοινωνική προστασία

Οι δαπάνες αυτές εκτιμάται ότι το 2012 θα ανέλθουν σε 15.910 εκατ. ευρώ αυξημένες κατά 738 εκατ. ευρώ σε σύγκριση με τη σχετική εκτίμηση ΜΠΔΣ για την αντιμετώπιση των πρόσθετων αναγκών των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης.

Σημαντικές εξοικονομήσεις στις δαπάνες αυτής της κατηγορίας, αναμένεται ότι θα προέλθουν από την υιοθέτηση εφαρμογής κεντρικού συστήματος προμηθειών στα νοσηλευτικά ιδρύματα.

Επιχορηγήσεις, λειτουργικές και λοιπές καταναλωτικές δαπάνες

Οι δαπάνες αυτές εκτιμάται ότι θα μειωθούν κατά 165 εκατ. ευρώ το 2012 σε σύγκριση με τη σχετική εκτίμηση ΜΠΔΣ. Σε σχέση με τις εκτιμήσεις πραγματοποιήσεων του 2011 είναι αυξημένες μόλις κατά 40 εκατ. ευρώ. Συγκεκριμένα, εκτιμάται ότι θα ανέλθουν σε 7.344 εκατ. ευρώ έναντι 7.509 εκατ. ευρώ.

Ειδικότερα, σε αντιστοιχία με τις προβλέψεις που περιλαμβάνονται στο ΜΠΔΣ:

- οι δαπάνες που αφορούν αποδόσεις στην ΕΕ εκτιμάται ότι θα μειωθούν κατά 118 εκατ. ευρώ,
- οι δαπάνες που αφορούν επιδοτήσεις γεωργίας εκτιμάται ότι θα αυξηθούν κατά 10 εκατ. ευρώ,
- οι δαπάνες NATO εκτιμάται ότι θα αυξηθούν κατά 25 εκατ. ευρώ και
- οι λειτουργικές δαπάνες εκτιμάται ότι θα αυξηθούν κατά 49 εκατ. ευρώ λόγω κυρίως της επιδότησης εισιτηρίου μετακίνησης φοιτητών και σπουδαστών.

Οι λοιπές λειτουργικού χαρακτήρα δαπάνες, το ύψος των οποίων αποτελεί τον κυριότερο δείκτη μέτρησης του αποτελέσματος της προσπάθειας για τον περιορισμό των δαπανών, θα διαμορφωθούν σε χαμηλότερα επίπεδα σε σύγκριση με τη σχετική εκτίμηση ΜΠΔΣ για το 2012. Η εξοικονόμηση εκτιμάται ότι θα επιτευχθεί ως αποτέλεσμα της εφαρμογής των πολιτικών μείωσης των δαπανών για:

- μετακινήσεις προσωπικού για εκτέλεση υπηρεσίας στο εσωτερικό και στο εξωτερικό, λόγω της τροποποίησης των διατάξεων που διέπουν τις προϋποθέσεις για καταβολή στο προσωπικό χιλιομετρικής αποζημίωσης και πρόσθετης αποζημίωσης για διανυκτέρευση,
- καταβολή μισθωμάτων για στέγαση των υπηρεσιών μέσω νομοθετικής ρύθμισης που προβλέπει μείωση των καταβαλλόμενων μισθωμάτων κατά 20%. Επιπρόσθετα, όπου το επιτρέπουν οι κτηριακές συνθήκες, έχει προγραμματιστεί η μεταστέγαση υπηρεσιών σε ιδιόκτητα κτήρια καθώς και η αναδιοργάνωση και συστέγαση υπηρεσιών,
- προμήθεια κεφαλαιουχικού εξοπλισμού και αναλώσιμων υλικών με δημιουργία κεντροποιημένων φορέων υλοποίησης των σχετικών προμηθειών ανά υπουργείο και εκπόνησης προγραμμάτων μείωσης του κόστους προμηθειών κατά ένα σταθερό ποσοστό κατ' έτος,
- τηλεπικοινωνίες και ταχυδρομικά έξοδα, με επίτευξη της ένταξης των υπηρεσιών στο δίκτυο «Σύζευξις», την προγραμματιζόμενη σύναψη συμβολαίων με παρόχους σταθερής και κινητής τηλεφωνίας με ευνοϊκότερους οικονομικούς όρους, καθώς και την περικοπή των ταχυδρομικών εξόδων,
- δαπάνες ηλεκτρικής ενέργειας, ύδρευσης, θέρμανσης και κοινοχρήστων με εξορθολογισμό της χρήσης και τη σύνδεση με το δίκτυο φυσικού αερίου όπου κάτι τέτοιο είναι εφικτό,

- προμήθεια ανταλλακτικών, ειδών συντήρησης και λοιπού εξοπλισμού και
- προμήθεια χαρτιού, εντύπων, γραφικής ύλης, εφημερίδων και περιοδικών.

Πέραν των ανωτέρω, σημαντικές εξοικονομήσεις αναμένονται να επέλθουν από προγραμματιζόμενες συγχωνεύσεις υπηρεσιών και φορέων με δράσεις όπως:

- νέος εκπαιδευτικός χάρτης της χώρας, με συγχωνεύσεις σχολείων, ΑΕΙ, ΤΕΙ κ.λπ.,
- επαναξιολόγηση των αντικειμένων και συγχώνευση φορέων με επικαλυπτόμενες αρμοδιότητες και φορέων που υπολειτουργούν.

Οι δράσεις αυτές, θα επιφέρουν περαιτέρω εξοικονομήσεις σε κατηγορίες δαπανών όπως αποδοχές, μισθώματα κτηρίων, λειτουργικές δαπάνες, προμήθειες και επιχορηγήσεις.

Επιπλέον, οι δαπάνες για επιχορηγήσεις φορέων το 2012 εκτιμάται ότι θα μειωθούν κατά 8 εκατ. ευρώ.

Αποδιδόμενοι πόροι

Οι δαπάνες αυτές παρουσιάζονται μειωμένες κατά 1.163 εκατ. ευρώ το 2012 σε σύγκριση με την αντίστοιχη εκτίμηση στο ΜΠΔΣ και κατά 599 εκατ. ευρώ συγκριτικά με την εκτίμηση πραγματοποιήσεων του 2011 ως αποτέλεσμα αντίστοιχης μείωσης των εκτιμώμενων καθαρών εσόδων του τακτικού προϋπολογισμού.

Δαπάνες τόκων

Οι δαπάνες για πληρωμή τόκων, χωρίς να ληφθούν υπόψη τα έσοδα από τις προγραμματισμένες αποκρατικοποιήσεις, ανέρχονται σε 17.900 εκατ. ευρώ, αυξημένες κατά 1.000 εκατ. ευρώ σε σύγκριση με τη σχετική εκτίμηση στο ΜΠΔΣ και κατά 1.600 με τις εκτιμήσεις πραγματοποιήσεων του 2011.

Δαπάνες για υλοποίηση εξοπλιστικών προγραμμάτων Υπουργείου Εθνικής Άμυνας

Οι δαπάνες σε ταμειακή βάση για τα εξοπλιστικά προγράμματα που υλοποιεί το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας παρουσιάζουν μείωση 200 εκατ. ευρώ το 2012 συγκριτικά με αυτές που προβλέπονται στο ΜΠΔΣ.

2.3 Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων

Το ΠΔΕ χρηματοδοτεί την αναπτυξιακή πολιτική της χώρας με έργα που συμβάλλουν στην ανανέωση και την αύξηση του ιδιωτικού και δημόσιου κεφαλαίου της οικονομίας και συνεπώς στηρίζουν την αναπτυξιακή διαδικασία και τον εκσυγχρονισμό της χώρας σε μακροχρόνια βάση.

Με αυτό τον τρόπο ενισχύει τις ακόλουθες αναπτυξιακές πολιτικές:

- τα έργα υποδομής κατά κύριο λόγο στον τομέα των μεταφορών και του περιβάλλοντος,
- τις δράσεις ενίσχυσης των ιδιωτικών επενδύσεων και της επιχειρηματικότητας,
- την προώθηση της κοινωνίας της γνώσης και της ανάπτυξης του ανθρώπινου κεφαλαίου,
- τους πόρους που υποστηρίζουν τα επενδυτικά προγράμματα της Αυτοδιοίκησης (ΣΑΤΑ και «ΕΛΛΑΔΑ»).

Επίσης, ενισχύονται οι πολιτικές των υπουργείων (αλλά και των περιφερειών) που χρειάζονται εθνικούς πόρους για τη συντήρηση και επέκταση των υποδομών τους (π.χ. Υπουργείο Παιδείας, Υπουργείο Υγείας κ.α.).

Με τον προϋπολογισμό του έτους 2012 θα συνεχισθεί η προσπάθεια για τη μείωση του ελλείμματος και την υποστήριξη των μεγάλων διαρθρωτικών αλλαγών στο κράτος και στην οικονομία, σύμφωνα και με τις υποχρεώσεις της χώρας στο πλαίσιο του νόμου 3845/2010 «Μέτρα για την εφαρμογή του μηχανισμού στήριξης της ελληνικής οικονομίας από τα κράτη-μέλη της Ζώνης του ευρώ και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο» και των παραρτημάτων αυτού.

Το έτος 2012, βασικός στόχος είναι η επίτευξη της απορροφητικότητας των πόρων του ΕΣΠΑ στο πλαίσιο των υποχρεώσεων που απορρέουν από την εφαρμογή του Μνημονίου στήριξης της ελληνικής οικονομίας. Ο στόχος για το 2012 απαιτεί την υλοποίηση του ΠΔΕ με απόλυτο προγραμματισμό και στόχευση μέσω της νέας διαδικασίας πληρωμών των συγχρηματοδοτούμενων έργων στο πλαίσιο του Κεντρικού Λογαριασμού ΕΣΠΑ που ήδη λειτουργεί και τηρείται στην Τράπεζα της Ελλάδας, εξασφαλίζοντας καλύτερο έλεγχο αλλά και ορθολογικότερη διαχείριση των διαθέσιμων δημόσιων πόρων.

Ο Κεντρικός Λογαριασμός ΕΣΠΑ θα εφαρμοστεί για δεύτερη χρονιά για όλα τα έργα ΕΣΠΑ του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων που είναι ενταγμένα σε ΣΑ/8 και ΣΑ/9. Εξαιρούνται από τη λειτουργία του Κεντρικού Λογαριασμού ΕΣΠΑ τα έργα που είναι συγχρηματοδοτούμενα από άλλους πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πλην των ανωτέρω Ταμείων. Εξαιρούνται επίσης από τη λειτουργία του Κεντρικού Λογαριασμού ΕΣΠΑ τα έργα του Επιχειρησιακού Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (ΣΑΕ082/8, ΣΑΕ 282/8, ΣΑΕ 081/8, ΣΑΜ 081/8), καθώς και του Επιχειρησιακού Προγράμματος Αλιείας (ΣΑΕ 086/8) (αρμοδιότητας ΟΠΕΚΕΠΕ), τα οποία θα εξακολουθήσουν να παραμένουν στις ΣΑ/8.

Το ΠΔΕ 2012 προβλέπεται να φθάσει τα 7.700 εκατ. ευρώ, αυξημένο κατά 2% σε σχέση με το 2011. Οι δαπάνες αυτές αντιπροσωπεύουν το 3,6 % του ΑΕΠ και κατανέμονται σε 6.000 εκατ. ευρώ για την προώθηση των έργων που θα χρηματοδοτηθούν και από πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης και σε 1.700 εκατ. ευρώ για τα έργα που θα χρηματοδοτηθούν αποκλειστικά από εθνικούς πόρους.

Η αναπτυξιακή πολιτική προωθείται με την εντατικοποίηση της υλοποίησης των προγραμμάτων του ΕΣΠΑ 2007-2013. Σε ό,τι αφορά στις δράσεις του ΕΣΠΑ ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στους τομείς της εκπαίδευσης και κατάρτισης, της δημιουργίας απασχόλησης, της υγείας και της πρόνοιας, της επιχειρηματικότητας (κυρίως στους τομείς της μεταποίησης και του τουρισμού), των έργων της προστασίας του περιβάλλοντος, των μεγάλων έργων υποδομών όπως τα οδικά έργα, οι σιδηρόδρομοι, το μετρό κ.λπ., καθώς και στα έργα υποδομών των ΟΤΑ Α' και Β' βαθμού όλης της χώρας και στην προσπάθεια της χώρας για διοικητική μεταρρύθμιση με την εφαρμογή μεταξύ άλλων του ν. 3852/2010 για το Πρόγραμμα Καλλικράτης.

Σχετικά με το ΠΔΕ που χρηματοδοτείται αποκλειστικά από εθνικούς πόρους και θα φθάσει στα 1.700 εκατ. ευρώ το 2012, η επιλογή των έργων θα γίνει με κριτήριο τη συμπληρωματικότητα, τις συνέργιες και τη σκοπιμότητά τους σε σχέση με την εκτέλεση έργων συγχρηματοδοτούμενων από την ΕΕ και με γνώμονα τους περιορισμένους πόρους του Προγράμματος.

Δράσεις που θα συμβάλουν στην ορθολογική οργάνωση και τον εκσυγχρονισμό της δημόσιας διοίκησης καθώς και στην υλοποίηση κοινωνικών προγραμμάτων για τις πλέον ευάλωτες

ομάδες του πληθυσμού (κοινωνική πρόνοια, λαϊκή κατοικία, καταπολέμηση της ανεργίας, δωρεάν κρατική αρωγή στους σεισμόπληκτους και δωρεάν κρατική αρωγή για την αποκατάσταση παλιννοστούντων από χώρες της Ανατολικής Ευρώπης κ.λπ.) θα χρηματοδοτηθούν από το ΠΔΕ 2012, καθώς και έργα για την αποκατάσταση ζημιών σε υποδομές και ενισχύσεις σε πληγέντες από σεισμούς, πυρκαγιές και άλλες φυσικές καταστροφές.

Στον πίνακα 3.5 παρουσιάζεται η διαχρονική εξέλιξη του ΠΔΕ από το 2002 έως το 2012 και η ποσοστιαία (%) συμμετοχή του στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) της χώρας.

Έτη	ΠΔΕ			Μεταβολή % σε σχέση με προηγούμενο έτος	Ως % του ΑΕΠ
	Λοιποί εθνικοί πόροι	Συγχρηματοδοτούμενο	Σύνολο		
2002	3.131	3.883	7.014	-	4,5
2003	3.974	4.461	8.435	20,3	4,9
2004	4.639	4.883	9.522	12,9	5,1
2005	2.569	4.955	7.524	-21,0	3,9
2006	2.673	5.511	8.184	8,8	3,9
2007	2.763	6.046	8.809	7,6	3,9
2008	2.559	7.065	9.624	9,3	4,1
2009	2.455	7.133	9.588	-0,4	4,1
2010	2.218	6.236	8.454	-11,8	3,7
2011	1.350	6.200	7.550	-10,6	3,3
2012	1.700	6.000	7.700	2,0	3,6

Πηγή: ΠΔΕ, ΓΔΟΠ

Πηγές εσόδων	2010 Πραγματ/σεις	2011 Εκτιμήσεις	2012 Προβλέψεις	Μεταβολή %	
				2011/2010	2012/2011
Έσοδα δημόσιων επενδύσεων	3.072	3.322	4.860	8,2	46,3
Ίδια έσοδα	271	150	200	-44,6	33,3
Επιχορηγήσεις ΕΕ	2.801	3.172	4.660	13,3	46,9
- ΕΤΠΑ	(1.732)	(1.805)	(2.371)	(4,2)	(31,4)
- Ταμείο Συνοχής	(569)	(553)	(1.045)	(-2,8)	(89,0)
- ΕΚΤ	(296)	(538)	(819)	(81,8)	(52,2)
- Λοιπά	(1)	(0)	(0)		
- Πρόγραμμα αλληλεγγύης και διαχείρισης μεταναστευτικών ροών	(37)	(31)	(36)	(-16,2)	(16,1)
- ΕΓΤΑΑ (2007-2013)	(166)	(226)	(359)	(36,1)	(58,8)
- ΕΤΑ (2007-2013)	(0)	(20)	(30)		(50,0)
Πιστωτικά έσοδα και αύξηση στοιχείων ενεργητικού	5.382	4.228	2.840	-21,4	-32,8
Σύνολο	8.454	7.550	7.700	-10,7	2,0

Πηγή: Ειδική Υπηρεσία Αρχή Πληρωμής

Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων: Οργανισμός Πληρωμών και Ελέγχου Κοινοτικών Ενισχύσεων Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΟΠΕΚΕΠΕ).

Υπεύθυνες Αρχές των Υπουργείων Εσωτερικών, Προστασίας του Πολίτη και Υγείας & Κοινωνικής Αλληλεγγύης για τα Ταμεία των Μεταναστευτικών Ροών.

Οι πηγές χρηματοδότησης του ΠΔΕ κατά τα έτη 2010, 2011 και 2012 και τα αντίστοιχα ποσά εμφανίζονται στον πίνακα 3.6 Τα έσοδα από τις επιχορηγήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης εκτιμάται ότι θα φθάσουν τα 3.172 εκατ. ευρώ το 2011 και αναμένεται να ανέλθουν στα 4.660 εκατ. ευρώ το 2012, δηλαδή αύξηση των εισροών από την ΕΕ κατά 46,9%.

ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ

Η επιβράδυνση του ρυθμού ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομίας επηρεάζει άμεσα και τις χρηματαγορές, οι οποίες χαρακτηρίζονται από έντονη μεταβλητότητα παρά τα αυστηρά δημοσιονομικά μέτρα που λαμβάνονται από τις κυβερνήσεις και τα προγράμματα λιτότητας.

Οι ανεπτυγμένες χώρες ενίσχυσαν το χρηματοπιστωτικό τους σύστημα με διάφορα χρηματοοικονομικά προγράμματα, τα οποία συνέβαλαν σημαντικά στην αύξηση του ύψους του συνολικού χρέους τους. Στο χώρο της ευρωζώνης, η διαφορά των επιτοκίων (spreads) εξακολουθεί να παραμένει σε υψηλά επίπεδα, ακόμα και σε εύρωστες οικονομίες παρά τα προγράμματα σταθεροποίησης των οικονομιών τους.

Οι δανειακές ανάγκες του Ελληνικού Δημοσίου κατά το έτος 2011 καλύπτονται από τα κράτη-μέλη της Ευρωζώνης και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο με δανειακές συμβάσεις, μέσω του Μηχανισμού Στήριξης για τη σταθεροποίηση της ελληνικής οικονομίας (ν.3845/2010). Το κόστος δανεισμού εκφραζόμενο ως περιθώριο πάνω από τα αντίστοιχης διάρκειας ευρωπαϊκά επιτόκια κυμαίνεται από 300 έως 400 μονάδες βάσης. Το κόστος αυτό αναμένεται να μειωθεί κατά 100 μονάδες βάσης από 16/6/2011, αφού πρώτα εγκριθεί από όλα τα κοινοβούλια της ευρωζώνης η σύμβαση επιμήκυνσης του δανείου των 80 δισ. ευρώ. Ταυτόχρονα, το Ελληνικό Δημόσιο διατηρεί την παρουσία του στις αγορές χρηματοδοτώντας μέρος των αναγκών του με μηνιαίες εκδόσεις βραχυχρόνιων τίτλων Εντόκων Γραμματίων Ελληνικού Δημοσίου (ΕΓΕΔ) διάρκειας 13 και 26 εβδομάδων. Μέχρι σήμερα έχουν αναληφθεί μέσω του Μηχανισμού Στήριξης δάνεια συνολικού ύψους 65 δισ. ευρώ, ενώ αναμένεται η ανάληψη ποσών ύψους 13 δισ. ευρώ μέχρι το τέλος του 2011. Παράλληλα, θα συνεχιστεί η πολιτική έκδοσης τίτλων ΕΓΕΔ μέχρι το τέλος του έτους.

Η απόφαση της συνόδου κορυφής της 21ης Ιουλίου 2011 προβλέπει την εθελοντική ανταλλαγή ομολόγων (PSI) του Ελληνικού Δημοσίου συνολικού ύψους περίπου 130 δισ. ευρώ που λήγουν έως το 2020 με νέα ομόλογα 30ετούς διάρκειας λήξης το 2041. Η ανταλλαγή των ομολόγων αναμένεται να περιορίσει σημαντικά τις δανειακές ανάγκες αναχρηματοδότησης του χρέους για το έτος 2012.

Ο δανεισμός του Ελληνικού Δημοσίου για το 2012 θα συνεχίσει να πραγματοποιείται μέσω της ανάληψης δανείων από το Μηχανισμό Στήριξης και του νέου δανείου που αποφασίστηκε στη σύνοδο κορυφής του Ιουλίου και αναμένεται να εγκριθεί από τα εθνικά κοινοβούλια των κρατών-μελών της ευρωζώνης. Παράλληλα θα συνεχιστεί η έκδοση βραχυχρόνιων τίτλων ΕΓΕΔ. Σταθερή πρόθεση του Υπουργείου Οικονομικών είναι η προσφυγή σε δανεισμό στις διεθνείς αγορές το συντομότερο δυνατόν.

1. Δημόσιο χρέος**Το χρέος της κεντρικής και γενικής κυβέρνησης**

Το χρέος της κεντρικής διοίκησης στο τέλος του έτους 2011 εκτιμάται ότι θα ανέλθει στα 373.220 εκατ. ευρώ ή 169,4% του ΑΕΠ, έναντι 340.286 εκατ. ευρώ ή 147,8% του ΑΕΠ το 2010, παρουσιάζοντας αύξηση το 2011 κατά 21,6% περίπου του ΑΕΠ. Το έτος 2012 το ύψος του χρέους της κεντρικής διοίκησης προβλέπεται ότι θα διαμορφωθεί στα 391.420 εκατ. ευρώ ή 181,8% του ΑΕΠ, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 12,4% του ΑΕΠ έναντι του 2011.

Στο ύψος του χρέους της κεντρικής διοίκησης του 2011 έχει περιληφθεί η έκδοση ομολόγων για την εξόφληση υποχρεώσεων κυρίως προς τα νοσοκομεία (ν. 3867/2010) για την περίοδο 2007-2009 και λοιπούς φορείς ύψους 4,152 δισ. ευρώ. Το ύψος αυτό αναμένεται να αυξηθεί από την ανάληψη χρεών του ΟΣΕ και ΟΑΣΑ βάσει διατάξεων νόμων και τη διαγραφή τους από το χρέος κεντρικής κυβέρνησης κατά ESA που εμφανίζονται μέχρι σήμερα (πίνακας 4.1).

Το χρέος της γενικής κυβέρνησης στο τέλος του 2011 εκτιμάται ότι θα ανέλθει στα 356.520 εκατ. ευρώ ή 161,8% του ΑΕΠ, έναντι 328.588 εκατ. ευρώ ή 142,8% του ΑΕΠ το 2010, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 19,1% του ΑΕΠ. Το χρέος της γενικής κυβέρνησης του έτους 2012 προβλέπεται ότι θα διαμορφωθεί στα 371.920 εκατ. ευρώ ή 172,7% του ΑΕΠ, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 10,9% του ΑΕΠ έναντι του 2011 (πίνακας 4.1).

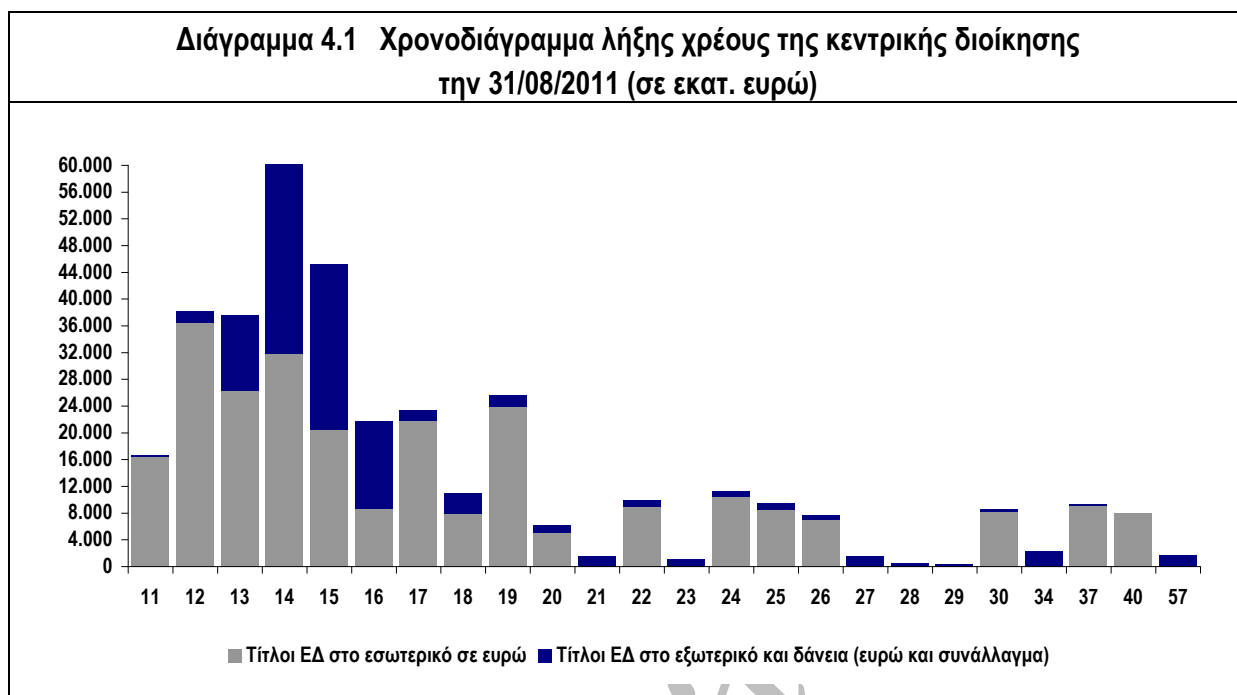
Πίνακας 4.1 Σύνοψη και εξέλιξη δημοσίου χρέους (σε εκατ. ευρώ)						
	2007	2008	2009	2010	2011*	2012**
Χρέος σε ευρώ	238.042	260.439	297.264	334.273	364.420	381.220
Χρέος σε νομίσματα εκτός ζώνης ευρώ	1.916	1.632	1.260	6.013	8.800	10.200
A. Χρέος κεντρικής διοίκησης	239.958	262.071	298.524	340.286	373.220	391.420
(ως % του ΑΕΠ)	105,7%	110,6%	127,0%	147,8%	169,4%	181,8%
B. Χρέος ΝΠΔΔ, κέρματα κ.λπ. μείον επενδύσεις σε τίτλους ΕΔ	22.321	25.147	24.814	13.475	10.180	8.936
Γ. Χρέος κεντρικής κυβέρνησης κατά ESA (A+B)	262.279	287.218	323.338	353.761	383.400	400.356
(ως % του ΑΕΠ)	115,5%	121,2%	137,6%	153,7%	174,0%	185,9%
Δ. Χρέος ΟΤΑ, ΟΚΑ μείον ενδοκυβερνητικό χρέος	-22.915	-24.900	-24.632	-25.173	-26.880	-28.436
ΣΤ. Χρέος γενικής κυβέρνησης (Γ+Δ)	239.364	262.318	298.706	328.588	356.520	371.920
(ως % του ΑΕΠ)	105,4%	110,7%	127,1%	142,8%	161,8%	172,7%
ΑΕΠ	227.074	236.917	235.017	230.173	220.319	215.310

* Εκτιμήσεις

** Προβλέψεις

Δομή και χαρακτηριστικά του χρέους της κεντρικής διοίκησης

Ο χρονικός ορίζοντας των λήξεων του χρέους της κεντρικής διοίκησης στις 31/08/2011 εκτείνεται μέχρι το έτος 2057 (διάγραμμα 4.1).

- * Δεν έχει ενσωματωθεί η επιμήκυνση του δανείου 80 δισ. ευρώ από ΕΕ, καθώς δεν έχει ακόμη εγκριθεί από όλα τα Κοινοβούλια η σχετική σύμβαση.
- ** Το χρονοδιάγραμμα λήξης χρέους αναμένεται να μεταβληθεί ριζικά μετά την εφαρμογή του PSI και την ενσωμάτωση της επιμήκυνσης του δανείου 80 δισ. ευρώ από ΕΕ.

Δαπάνες εξυπηρέτησης χρέους

Οι δαπάνες για τόκους του χρέους της κεντρικής διοίκησης ως ποσοστό του ΑΕΠ παρουσιάζουν ανοδική πορεία μετά το 2007. Το 2008 παρατηρήθηκε άνοδος λόγω της αύξησης του χρέους για κάλυψη ελλειμμάτων, όπως και τα έτη 2009 και 2010 λόγω και της ύφεσης. Για το 2011, οι δαπάνες για τόκους εκτιμάται ότι θα φθάσουν στο 7,4% ως ποσοστό του ΑΕΠ, ενώ για το 2012 προβλέπεται ότι θα ανέλθουν στο 8,3% ως ποσοστό του ΑΕΠ, λόγω της αύξησης του ύψους του χρέους (πίνακας 4.2).

Πίνακας 4.2 Ύψος δαπανών για τόκους χρέους κεντρικής διοίκησης (με παρεμβάσεις) (ποσά σε εκατ. ευρώ)

	2007	2008	2009	2010	2011*	2012**
Τόκοι	9.796	11.207	12.325	13.223	16.300	17.900
ως % του ΑΕΠ	4,3%	4,7%	5,2%	5,7%	7,4%	8,3%

* Εκτιμήσεις

** Προβλέψεις

2. Επίπτωση αποφάσεων της Συνόδου Κορυφής της 21ης Ιουλίου 2011 (PSI – EFSF)

Η πραγματοποίηση των αποφάσεων της Συνόδου Κορυφής της 21ης Ιουλίου 2011 του προγράμματος ανταλλαγής ομολόγων περίπου 130 δισ. ευρώ (PSI), χρηματοδότησης από EFSF, εξόφλησης των νέων ομολόγων από άλλο ίδρυμα AAA, κ.λπ., αναμένεται να διαφοροποιήσουν τα μεγέθη του χρέους (ύψος χρέους, τόκων, ληκτότητα, μέση διάρκεια ζωής κ.λπ.) για τα έτη 2011 και 2012.

Το μέγεθος των ανωτέρω διαφοροποιήσεων θα καθοριστεί από την απάντηση της Eurostat σε ερώτημα που έχει υποβληθεί σχετικά με την καταγραφή του χρέους και των τόκων του παραπάνω προγράμματος.

3. Οι αγορές τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου

Οι αποδόσεις των μακροπρόθεσμων κρατικών ομολόγων κατηγορίας AAA της ζώνης του ευρώ μειώθηκαν σημαντικά, όπως και των μακροπρόθεσμων κρατικών ομολόγων των ΗΠΑ. Η εξέλιξη αυτή αντανάκλυνε την καθοδική αναθεώρηση των προσδοκιών για την ανάπτυξη των μεγάλων ανεπτυγμένων οικονομιών, καθώς και την αυξημένη προθυμία των επενδυτών για τοποθετήσεις σε ασφαλέστερα περιουσιακά στοιχεία. Επιπλέον, η σημαντική κλιμάκωση των εντάσεων που σχετίζονται με την κρίση στις αγορές κρατικών χρεογράφων και την υποβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας των ΗΠΑ από έναν οίκο αξιολόγησης βάρυνε το κλίμα στις αγορές. Η αβεβαιότητα για τις μελλοντικές εξελίξεις στις αγορές ομολόγων αυξήθηκε και οι διαφορές των αποδόσεων των κρατικών ομολόγων εντός της ζώνης του ευρώ διευρύνθηκαν στις περισσότερες χώρες.

Πρωτογενής αγορά τίτλων

Κατά τη διάρκεια του 2011 το ελληνικό δημόσιο προχώρησε στην έκδοση τίτλων βραχυπρόθεσμης διάρκειας. Η βραχυπρόθεσμη χρηματοδότηση πραγματοποιήθηκε με εκδόσεις εντόκων γραμματίων διάρκειας 13 και 26 εβδομάδων.

Κατά το έτος 2011, το Υπουργείο Οικονομικών προέβη στην έκδοση ειδικών ομολογιακών δανείων για τη ρύθμιση οφειλών, ενώ δεν υπήρξε οποιαδήποτε έκδοση ομολόγων μέσω δημοπρασίας ή κοινοπραξίας στην πρωτογενή αγορά.

Από το Μηχανισμό Στήριξης αντλήθηκαν, μέχρι 31/8/2011, συνολικά 33,5 δισ. ευρώ.

Δευτερογενής αγορά τίτλων

Η μέση ημερήσια αξία των συναλλαγών στο Σύστημα Άυλων Τίτλων (ΣΑΤ), στο οποίο περιλαμβάνονται οι συναλλαγές στην Ηλεκτρονική Δευτερογενή Αγορά Τίτλων (ΗΔΑΤ) και στην εξωρηματιστηριακή αγορά τίτλων (over the counter), το β' τρίμηνο του 2011 διαμορφώθηκε σε 7,173 δισ. ευρώ, έναντι 7,550 δισ. ευρώ που ήταν το α' τρίμηνο του 2011.

Το β' τρίμηνο, το 81,5% της συναλλακτικής δραστηριότητας επικεντρώθηκε στους βραχυπρόθεσμους τίτλους διάρκειας μέχρι 5 ετών, το 11,2% στους μεσοπρόθεσμους τίτλους διάρκειας 5-10 ετών και το 7,3% στους μακροπρόθεσμους τίτλους διάρκειας άνω των 10 ετών.

Η σύνθεση της ομάδας των βασικών διαπραγματευτών αγοράς κατά το τρέχον έτος αποτελείται από 5 ελληνικά και 17 διεθνή πιστωτικά ιδρύματα. Τα 16 από τα διεθνή πιστωτικά ιδρύματα συμμετέχουν στην ΗΔΑΤ από την έδρα τους στο εξωτερικό.

4. Βασικές κατευθύνσεις δανεισμού και διαχειριστικών στόχων για το 2012

Οι δανειακές ανάγκες για αναχρηματοδότηση του χρέους το 2012, μετά την εφαρμογή του προγράμματος εθελοντικής ανταλλαγής ομολόγων (PSI), αναμένεται να μειωθούν σημαντικά, κατά το ποσό των ομολόγων που θα ανταλλάγουν.

Η κάλυψη των δανειακών αναγκών για το 2012 θα πραγματοποιηθεί κατά κύριο λόγο μέσω των δανείων του Μηχανισμού Στήριξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του ΔΝΤ και εκδόσεων βραχυπρόθεσμων τίτλων του ΕΔ.

Κύριο στόχο της διαχείρισης του δημόσιου χρέους σε βάθος τριετίας αποτελεί η αντιστάθμιση κινδύνων που απορρέουν από την πιθανή αύξηση των βραχυχρόνιων επιτοκίων, καθώς και η εξάλειψη του συναλλαγματικού κινδύνου από τυχόν δυσμενείς διακυμάνσεις των συναλλαγματικών ισοτιμιών έναντι του ευρώ. Με την αντιστάθμιση των ανωτέρω κινδύνων επιδιώκεται η βελτίωση της προβλεψιμότητας των μελλοντικών χρηματορορών εξυπηρέτησης χρέους και η σταθεροποίηση του ύψους του χρέους που έχει συναφθεί σε ξένο νόμισμα.

Ο δανεισμός του Ελληνικού Δημοσίου μέσω του Μηχανισμού Στήριξης της ΕΕ και του ΔΝΤ γίνεται με κυμαινόμενο επιτόκιο. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την εξοικονόμηση δαπανών τόκων λόγω των χαμηλών βραχυχρόνιων επιτοκίων για όσο διάστημα παραμένουν στα επίπεδα αυτά.

Τα δάνεια του Μηχανισμού Στήριξης που προέρχεται από το ΔΝΤ, είναι εκφρασμένα σε Ειδικά Τραβηκτικά Δικαιώματα (SDR). Ως εκ τούτου, τα εκτός ευρώ νομίσματα (στερλίνες, γιεν Ιαπωνίας, και δολάρια ΗΠΑ) των Ειδικών Τραβηκτικών Δικαιωμάτων (SDR) δημιουργούν έκθεση σε συναλλαγματικές διακυμάνσεις. Με την εκταμίευση των δόσεων από το Μηχανισμό έχουν δημιουργηθεί υποχρεώσεις εξόφλησης χρέους με ρήτρα SDR οι οποίες έχουν μετατραπεί κατά το μεγαλύτερο ποσοστό σε ευρώ μέσω συμφωνιών ανταλλαγής νομίσματος με στόχο την εξάλειψη του συναλλαγματικού κινδύνου.

Για τους ανωτέρω λόγους, η στρατηγική της διαχείρισης χρέους κατά το 2012 θα επικεντρωθεί κυρίως στη διατήρηση του ποσοστού κυμαινόμενου επιτοκίου σε αναλογία από 35-40% του συνολικού χρέους και της μέσης χρηματοοικονομικής διάρκειας από 3,5-4,5 έτη, καθώς και στην εξάλειψη του συναλλαγματικού κινδύνου που θα προέλθει από την άντληση των νέων δόσεων σε SDR.